

10.2023
JG 27
#07

RANDKRANT

FR - DE - EN
Traductions
Übersetzungen
Translations

Maandblad over de Vlaamse Rand

BRIGITTE RASKIN

'Ik heb het gevoel dat
de hemel op onze kop valt'

De kleine republiek
tussen de grenzen

Mobiel wonen als
tijdelijk alternatief

TSCHABALALA SELF

Het menselijk lichaam

DEBATEVILLE IN VILVOORDE

Leren argumenten
en debatteren

Mobiliteitsplannen zorgen voor animo

DE KETTING

Luc Vanden Bossche (63) uit Sint-Martens-Bodegem werd door Wout Beeckman aangeduid om **de ketting** voort te zetten. Vanden Bossche is bijna met pensioen na een lange loopbaan als ingenieur hydraulica en zet zich in voor de voedselbedeling in Savio Dilbeek.

‘Mensen helpen, geeft een goed gevoel’

Luc Vanden Bossche groeide op in de Saviowijk, in de buurt van het station van Dilbeek. Nu woont hij in Sint-Martens-Bodegem met zijn echtgenote. Zijn twee dochters wonen ook in de streek. Eerst werkte hij bij verschillende Belgische bedrijven, nu is hij 13 jaar verkoopsingenieur hydraulica voor een Duits bedrijf. ‘Ik ben verantwoordelijk voor de Benelux’, vertelt Vanden Bossche. ‘Binnen drie maanden ga ik met pensioen. Dan zal ik nog meer kunnen genieten van mijn hobby’s: fotografie, fietsen en tuinieren.’

Nood is hoog

Heel wat van zijn vrije tijd gaat naar de voedselbedeling in het Savio-centrum. ‘Ik doe de praktische organisatie. Ik maak de planning op voor de vijftig vrijwilligers die de bedeling mogelijk maken. Zestig gezinnen uit Dilbeek kunnen hier terecht voor drie bedelingen per week. De administratieve verantwoordelijkheid voor de voedselbedeling wordt door iemand anders opgenomen. Onze voedselbedelingen zijn mogelijk doordat we elke dag voedsel kunnen ophalen bij de Delhaize van Groot-Bijgaarden en Asse. Het is vrij veel werk, maar mensen helpen, geeft een goed gevoel. Met de voedselbedeling vullen we een leemte, want de nood is hoog. Om hun wekelijks voedselpakket te krijgen, moeten de mensen eerst naar het OCMW, waar ze via de *welzijnsschakels* een participatiepas kunnen aanvragen. Met die pas hebben ze ook recht op een sociaal tarief voor bijvoorbeeld zwemmen en kinderopvang, en kunnen ze gebruik maken van het sociaal restaurant.’

Thuis voelen

Vanden Bossche woont graag in Sint-Martens-Bodegem. ‘Mijn vrouw en ik zijn eerst gaan samenwonen in Anderlecht, maar uiteindelijk ruilden we de stad terug in voor een groenere omgeving. We konden een huis kopen en we voelen ons hier ook echt thuis. Zeker nu mijn pensioen eraan komt, zal ik het Pajottenland nog verder kunnen ontdekken met de fiets. Daarnaast komen we ook graag in het Cultuurcentrum Westrand voor een film of een theatervoorstelling. Het Vijverfestival staat met stip genoteerd.’ Vanden Bossche blijft een bijzonder goede band hebben met Savio. ‘Elk jaar vieren we drie dagen feest tijdens de zogenaamde *bouwkermis*. Een initiatief dat meer dan veertig jaar geleden ontstond toen de parochie een nieuwe kerk wilde bouwen.’

‘Tot maart vorig jaar speelde ik tafeltennis in competitie in een club in Groot-Bijgaarden, maar momenteel kan ik dat nog niet hervatten omdat ik tijdens een ski-ongeval een ernstige schouderblessure opliep die nog niet helemaal is hersteld. Dat belet me niet om regelmatig te wandelen. We zijn intussen met een groep van achttien wandelaars-vrienden die elkaar hebben gevonden om maandelijks samen te wandelen en leuke dingen te doen. Bijna iedereen is van Dilbeek afkomstig. Naast wandelen, ga ik ook graag op reis met mijn echtgenote en onze bordercollie Flo.’ •

TEKST Joris Herpol – FOTO Filip Claessens

INHOUD

- 06 Van Asse tot Zaventem
- 14 Grensgebieden
- 18 Dak boven het hoofd
- 19 Bouwwerk
- 21 Politiek tongen
- 23 Middenin
- 24 Cultuurinterview

CULTUUR

Het menselijk lichaam

In het werk van de Amerikaanse beeldend kunstenaar Tschabalala Self (33) staat het menselijk lichaam centraal. Het aantal manieren waarop ze dat weergeeft, is onuitputtelijk en fascinerend.

UIT IN DE RAND

EN OOK

- 09 **Wout Junius**
‘Onrechtvaardigheid kan ik niet verdragen’
- 13 **Randatlas**
Op bezoek in Negenmanneke
- 22 **Randlabeur**
Nieuws en entertainment uit de Rand
- 32 **Gemengde gevoelens**
Jeanjou Kawende uit Meise

VERDELING RandKrant oktober wordt bus-aan-bus verdeeld in Meise, Merchtem, Asse, Wemmel, Dilbeek, Sint-Pieters-Leeuw, Drogenbos, Linkebeek, Beersel en Sint-Genesius-Rode.

'Ik heb het gevoel dat de hemel op onze kop valt'

De generatie van mei 68 staat opnieuw op de barricaden. Schrijfster en activiste Brigitte Raskin (76) staat er bij, net als toen op de eerste rij. Als grootouder voor het klimaat dit keer.

De weg naar Parijs

De N6 Brussel-Bergen kent verschillende gezichten: van een ordinaire steenweg voor auto's met interessant erfgoed over een heraanleg tot het groen van Vogelzang.

De landbouw in de Rand heeft het moeilijk

De landbouw in Vlaanderen verkeert in zwaar weer. In eerste instantie nog steeds omwille van het hangende stikstofdossier. Ook de landbouw in de Rand heeft het moeilijk, maar dat heeft andere oorzaken.

Tervuren keurde in 2020 een mobiliteitsplan goed waarmee men tegen 2030 het autoverkeer met 10% wil verminderen. De uitvoering loopt echter niet van een leien dakje. 'Door gebrek aan plaats moeten er vaak keuzes worden gemaakt tegen de auto. Dat is waar het vaak op vastloopt', zegt schepen Bram Peters (Groen). Omdat Moorsel bij files op de E40 steevast geconfronteerd wordt met massaal sluipverkeer werd voor de opmaak van het eerste verkeerscirculatieplan voor deze deelgemeente gekozen. Na overleg met de bewoners werden in oktober 2022 in Moorsel achtereenvolgens drie proefopstellingen opgestart om het sluipverkeer te weren. Omdat de gemoe-deren er bij momenten hoog oplopen, is de gemeente nog steeds niet toe aan een definitieve beslissing. Ook het actiecomité *Moorselaanzet* vindt het sluipverkeer en doorgaand verkeer weliswaar een probleem, maar pleit voor andere oplossingen. Zo wil het actiecomité ANPR-camera's als alternatief voor de geplande knips.

Beersel plaatste in april van dit jaar in Lot een proefopstelling als test voor het nieuwe verkeerscirculatieplan in deze deelgemeente. Ook hier wil men het doorgaand verkeer in de dorpskern weren om deze veiliger en leefbaarder te maken. Een aantal handelaars organiseerden onder meer een protestpetitie tegen de geplande knips omdat hun zaken hierdoor minder bereikbaar zouden worden. Reeds eind juni voerde het gemeentebestuur op basis van een eerste evaluatie door bewoners, handelaars, pendelaars, school, politie, ... een aantal aanpassingen door. Zo werd de knip ter hoogte van de brug over de Zenne geschrapt en werd de Dworpsestraat opnieuw tweerichting met toevoeging weliswaar van drie extra trajectcontroles. Andere maatregelen zoals het uitbreiden van de zone 30, het invoeren van een fietszone en knips aan de Petrus Dewildestraat, de kerk en de Albert Denystraat, de tonnagebeperking voor vrachtwagens en de trajectcontroles kennen volgens het gemeentebestuur wel heel wat bijval.

In **Vilvoorde** leiden de verkeerscirculatieplannen tot protestacties. Na de vernieuwing van het handelscentrum en de omgeving van de Grote Markt werkt het stadsbestuur momenteel circulatieplannen uit voor de wijken. Als eerste kwam Faubourg aan de

Mobiliteitsplannen zorgen voor animo

Zowat iedereen wil rustige, leefbare en veilige straten met aandacht voor de zwakke weggebruiker. Maar wanneer de gemeenten hun mobiliteitsplannen op het terrein willen uitvoeren, gaat dat toch dikwijls gepaard met heel wat animo.

TEKST Luc Vanheerentals - FOTO Filip Claessens

Verschillende randgemeenten hebben de afgelopen jaren mobiliteitsplannen uitgewerkt voor het hele grondgebied of voor een of meerdere deelgemeenten. Minder sluipverkeer, leefbaarder woonwijken, veiliger verkeer door meer snelheidsbeperkingen en meer ruimte voor fietsers en voetgangers... zijn steevast de belangrijkste doelstellingen van de wijzigingen aan de verkeerscirculatie. Ondanks de participatietrajecten en

bijsturingen van de initiële plannen geven de beperkingen aan het autoverkeer bijna steeds aanleiding tot protest en commotie bij een aantal omwonenden. Vraag is hoe een en ander zich volgend jaar electoraal zal vertalen bij de gemeenteraadsverkiezingen. In dit artikel overlopen we hoe het verliep met de mobiliteitsplannen in Tervuren, Beersel, Vilvoorde, Merchtem, Wemmel en Grimbergen.

beurt. Het stadsbestuur ging er in 2021 in dialoog met de bewoners hetgeen in oktober 2022 resulteerde in een proefopstelling. Vilvoorde wil door een aantal ingrepen het doorgaand verkeer maximaal uit de woonwijken weren en tevens de verkeersveiligheid verhogen. Bewoners klaagden echter dat ze door het eenrichtingsverkeer *tot in het absurde* moesten omrijden en wezen ook op het sterk toegenomen fileprobleem in de Hoveniersstraat. In de media werd gedreigd met agressieve acties. In het definitieve plan, dat eind augustus 2023 in uitvoering ging, werden enkele aanpassingen gedaan zoals het terug tweerichting maken van enkele straten, het invoeren van een zone voor plaatselijk verkeer en snelheidsremmende maatregelen. Na Faubourg wordt momenteel een verkeerscirculatieplan voorbereid voor Houtem.

Merchtem keurde in januari 2022 een mobiliteitsplan voor de komende tien jaar goed waarmee de gemeente de verkeersveiligheid en leefbaarheid wil verbeteren, met de focus op de schoolomgevingen. Tijdens de opmaak liepen de gemoederen hoog op en werden meer dan 1.000 bezwaarschriften ingediend. Tot op vandaag is er nog steeds commotie over het zogenaamde ringtracé. ‘Door het centrum lopen gewestwegen die niet uitgerust zijn voor het vele verkeer. Zo kunnen er geen fietspaden worden aangelegd. Ons plan spreidt het verkeer waarbij straten, waar wel afgescheiden fietspaden mogelijk zijn, meer verkeer krijgen’, aldus schepen Lien Casier (CD&V-plus). Met een systeem van eenrichtingsstraten wordt het drukke verkeer in het centrum voor een deel omgeleid naar een zuidelijke en noordelijke omleidingsroute. De kritiek is afkomstig van bewoners van straten die meer doorgaand verkeer te slikken krijgen, handelaars die het verkeer voor hun deur zien verdwijnen en mensen die moeten omrijden. Merchtem voerde al aanpassingen door. Zo werden de eenrichtingsstraten op de gewestwegen geschrapt, maar gaat men verder met de aanleg van bijkomende fietsinfrastructuur. Ook op het definitieve plan is er echter nog steeds kritiek.

Na twee jaar voorbereiding werd op 26 juni 2023 in **Wemmel** een proefopstelling opgestart die gedurende zes maanden gemonitord zal worden. Ook hier lopen de

emoties hoog op. Met dit plan wil Wemmel de gemeente stapsgewijs verkeersveiliger, leefbaarder en groener maken. Zo wordt het doorgaand verkeer door middel van knippen en eenrichtingsverkeer zoveel mogelijk van het centrum en woonstraten naar de hoofdassen Brusselsesteenweg en Rassel verplaatst en tegelijk meer ruimte voor fietsers en voetgangers gecreëerd. Met uitzondering van deze twee verkeersassen wordt de hele gemeente zone 30. Dat is ook het geval voor de Limburg Stirumlaan die aansluit op de Ring rond Brussel, waarvan de op- en afritten op termijn zullen worden afgesloten. Op sommige plaatsen werden woonerven ingericht waar de maximumsnelheid beperkt is tot 20 km/u. De kritiek op het plan werd op de gemeenteraad van eind juni verwoord door oppositiepartij Intérêts Communaux (IC) die erop wees dat de hoofdassen het verkeer niet aankunnen en mensen die zich niet met de fiets of te voet kunnen verplaatsen nu moeten omrijden en hierbij vaak in de file belanden.

Grimbergen keurde eind juni, na jarenlang overleg met de bewoners, een mobiliteitsplan goed dat vanaf dit najaar gefaseerd wordt ingevoerd. Het voorbereidingstraject startte in de tweede helft van 2021. Het plan streeft een beter bereikbaar, leefbaar en veilig Grimbergen na evenals een duurzaam parkeerbeleid. Om het doorgaand verkeer weg te houden uit woonstraten en af te leiden naar de juiste assen worden maatregelen gepland zoals eenrichtingsstraten en knippen. Nieuwe fietszones, het uitbreiden van de zone 30, het veiliger inrichten van kruispunten, het verbeteren van de fietsinfrastructuur op belangrijke fietsverbindingen moeten de verkeersveiligheid ten goede

komen. Kritiek in de gemeenteraad was er onder meer van Groen die het uitblijven van gedurfde maatregelen hekelde om het doorgaand autoverkeer in het centrum van Grimbergen – meer bepaald de sluiproute van Vilvoorde naar de Ring rond Brussel – te ontmoedigen en gevaarlijke situaties voor voetgangers en fietsers aan te pakken. Ook vanuit bepaalde straten weerklonk er kritiek. Dat is bijvoorbeeld het geval voor de bewoners van de Merodestraat, die plots een verbindingsweg met druk verkeer wordt.

Minder commotie is er op andere plaatsen in de regio waar gemeenten partiële maatregelen nemen om het verkeer veiliger en leefbaarder voor de omwonenden te laten verlopen. Dat is het geval met de actualisering van het mobiliteitsplan uit 2012 dat **Sint-Pieters-Leeuw** momenteel voorlegt aan zijn inwoners en dat onder meer maatregelen voorziet om het bovenregionaal vrachtverkeer via de kortste route naar het hoofdwegennet te leiden en het regionaal vrachtverkeer naar de ontsluitingswegen. **Zaventem** wil met de plaatsing van ANPR-camera's het centrum en de deelgemeenten ontlasten van sluipverkeer. Prioritair is er ook de heraanleg van straten en voetpaden om ze veiliger te maken. De jongste jaren werden al ettelijke kilometers bijkomende fietspaden aangelegd. **Asse** besliste in juni om in het centrum een zone 30 in te voeren. Dat is onder meer ook het geval op stukken van de N9 en N285 in Asse-centrum. De snelheidszone wordt er gemarkeerd met visuele poorteffecten die op vier locaties worden geïnstalleerd. Om het parkeren te verduurzamen, voerde **Machelen** dit voorjaar een blauwe zone in op nagenoeg het volledige grondgebied. ●

Les plans de mobilité génèrent de l'intérêt

Ces dernières années, plusieurs communes du Rand ont élaboré des plans de mobilité pour l'ensemble de leur territoire ou pour une ou plusieurs sous-communes. Moins de trafic détourné, des zones résidentielles plus agréables à vivre, une circulation plus sûre grâce à des limitations de vitesse plus strictes et plus d'espace pour les cyclistes et les piétons ... sont invariablement les principaux objectifs des modifications apportées à la circulation. Malgré les processus de participation et les ajustements apportés aux plans initiaux, les restrictions à la circulation automobile suscitent presque toujours des protestations et de l'agitation parmi un certain nombre de riverains. La question est de savoir comment cela se traduira dans les urnes lors des élections communales de l'année prochaine. Dans cet article, nous examinons l'évolution des plans de mobilité à Tervuren, Beersel, Vilvoorde, Merchtem, Wemmel et Grimbergen.

© f.c.

Akker delen

VLAAMS-BRABANT Quinoa, linzen, kikkererwten en zoete aardappel groeien tegenwoordig ook op Vlaams-Brabantse velden. 'De klimaatverandering zorgt ervoor dat zuiderse gewassen ook hier met succes geteeld kunnen worden', zegt Tom Dehaene (CD&V), gedeputeerde voor Landbouw. 'Ze kunnen vaak beter tegen droogte en hoge temperaturen en ze bevatten veel plantaardige eiwitten. Landbouwers en onderzoekers zien het potentieel en werken daarom al enkele jaren aan de succesvolle invoering ervan in Vlaams-Brabant.' Zo teelt David Van Haute uit Opwijk zoete aardappel, quinoa en gember. Voorlopig gaat het om kleinschalige

teelt. 'Opbrenngstschommelingen en kinderziekten in de teelttechniek maken zo'n nieuwe teelt risicovol', legt Simon Verreckt van het Praktijkpunt Landbouw Vlaams-Brabant uit. 'Succes is niet gegarandeerd. Daarom lanceerden we met de steun van Vlaanderen *akkerdelen.be*.' Via *akkerdelen.be* kunnen consumenten een oogstaandeel kopen van een exotisch gewas. 'Met dat oogstaandeel is men voor een kleine prijs voor één jaar mede-eigenaar van een stukje veld. Je breidt er je eigen moestuin als het ware mee uit. De landbouwer deelt via het aandeel zijn teeltrisico en kan zo investeren in innovatieve teelten.' - TD

Zennegesprekken

BEERSEL Tijdens het kunstenfestival Gist organiseert Het Huis van Herman Teirlinck een reeks literaire programma's met water als rode draad. Kunstenaars die deelnemen aan de triënnale gaan in het huis en de prachtige tuin in gesprek met Belgische en internationale auteurs. Zo is er op 8 oktober een Zennegesprek met Matthijs de Ridder, die onlangs een biografie schreef over dichter Paul van Ostaijen. 'Die middag zal een combinatie zijn van schrijven en acteren, van lezen en voorlezen', vertelt Renate Coen van Het Huis van Herman Teirlinck. 'Ruth Becquart, bekend tv-gezicht van onder meer *Undercover* en *1985*, en Wim Helsen zullen de poëzie van van Ostaijen een stem geven.' Op 22 oktober voeren Hans Jürgen Balmes en winnaar van De Boon-literatuurprijs Geert Buelens een Zennegesprek. Op 5 november zakt onder meer Tommy Wieringa naar Beersel af. - TD

 Het volledige programma van de Zennegesprekken vind je op www.huisvanhermanteirlinck.be

© f.c.

© dl

Ondernemingen delen huis

VILVORDE Een half jaar na de opstart biedt het START.huis in Vilvoorde onderdak aan een tiental ondernemers. Het project in het 17e eeuwse Orthsuis in de Leuvensestraat biedt winkel- en kantoorruimtes aan starters. 'Het doel is om een dynamische plek te creëren waar mensen met ideeën en zin om te ondernemen elkaar vinden', legt schepen voor Economie Didier Cortois (Open VLD) uit. Vandaag vind je er onder meer een Marokkaans restaurant, een florist, een kinderboeken- en speelgoedwinkel en een kledingwinkel. Maandelijks stelt er ook een lokale kunstenaar tentoon. 'Dat we het mooie Orthsuis intussen helemaal kunnen vullen, toont de nood aan dit soort van initiatieven aan. Ik durf stiekem te hopen dat er hier ook vanuit de privémarkt naar wordt gekeken en dat sommige ontwikkelaars misschien wel graten zien in dit soort van ruimtedelen. Het winkellandschap is fundamenteel aan het wijzigen. Dit kan een voorzichtige eerste stap zijn in het formuleren van een antwoord op die uitdaging.' - TD

Ontdek de trage weg

BEERSEL Op zaterdag 14 en zondag 15 oktober staan de trage wegen in de aandacht tijdens de Dag van de Trage Weg. Op zondag om 14 uur kan je voor de gelegenheid in Beersel een mooie en interessante wandeling van 7 km doen met de Natuurgidsen Zuidwest Brabant. 'We trekken onder meer naar de Bredegracht die een stevige facelift kreeg en geven wat meer uitleg bij het gecontroleerde overstromingsgebied dat er is gecreëerd', vertelt gids Willy Defranc. 'Starten doen we aan het kasteel van Beersel en via de Bredegracht wandelen we naar de Zennebeemden en het Frankveld om te eindigen in het Bierhuis van brouwerij Oud Beersel voor een lekker glas geuze, lambiek of kriek. Na het gratis drankje dalen we langs de Rollebeekstraat af naar ons vertrekpunt.' - TD

Deelnemen aan de wandeling in Beersel is gratis. Je moet je wel inschrijven via www.visitbeersel.be

© dl

- Tot eind oktober voert het Agentschap Wegen en Verkeer onderhoudswerken uit aan de brug van de E411 in **Overijse**.
- Zes locaties in **Asse** en deelgemeenten krijgen binnenkort trajectcontrole.
- Het Regina Caellilyceum in **Dilbeek** heeft na twee jaar renovatiewerken nieuwe wetenschapslokalen, een vernieuwde speelplaats en een open leercentrum.
- De kleedkamers en sanitaire voorzieningen van voetbalclub FC **Dworp** kregen een renovatiebeurt.
- De industriezone in **Lot** krijgt er binnenkort een nieuw kmo-park met zeven units en een nieuw bedrijfsgebouw bij.
- In de Spiegellaan in **Merchtem** is een verpleegpost voor het Wit-Gele Kruis geopend.
- In de verkaveling aan de Kruijstraat in **Grimbergen** zijn door de gemeenteraad negen nieuwe straatnamen toegekend.
- In **Humbeek** zijn in de Sint-Rumoldusstraat en de Dorpsstraat fietszones ingericht.
- Hans Bonte, burgemeester van **Vilvoorde**, woonde de vierde Global Summit in New York bij om er samen met 200 andere burgemeesters de problematiek van stedelijke veiligheid en diversiteit te bespreken.
- De pastorie in **Diegem** is door tientallen vrijwilligers gerenoveerd en heraangelegd als eerbetoon aan de overleden pastoor Vital.
- Net voorbij het station van **Groenendaal** legde de Werkvennootschap een lange fietstunnel aan onder een brede spoorbedding voor de fietssnelweg F205.
- Het actiegcomité Niet in **Tervuren** is in beroep gegaan tegen de omgevingsvergunning voor de uitbouw van een McDonald's.

Vormingsmarathon

Vzw 'de Rand' organiseert in oktober een vormingsmarathon over allerlei thema's die te maken hebben met de verwerving en versterking van het Nederlands. Je kan de hele maand deelnemen aan gratis infosessies en webinars. De marathon start op dinsdag 3 oktober met twee infosessies in Wemmel rond de context van de Vlaamse Rand en taalpromotie en oefenkansen. Verder staan nog onder meer webinars op het programma over communiceren met anderstalige ouders, taalverwerving bij kinderen, ouderbetrokkenheid in verenigingen en duidelijk geschreven taal. - TD

www.derand.be

- In **Sint-Genesius-Rode** zijn zeven nieuwe sociale huurwoningen ingehuldigd.
- De tuin aan het gebouw van het centrum voor volwassenonderwijs Semper in de Toekomststraat in **Vilvoorde** wordt opengesteld voor het publiek.
- Hugo Sigal uit **Wemmel**, weduwnaar van Nicole en peter van de Stichting Alzheimer Onderzoek, trapt in woonzorgcentrum Hestia de cupcake-actie af ten voordele van onderzoek naar dementie en de opleiding van dementie-experten.
- Voetbalclub Toekomst **Relegem** heeft een gloednieuw kunstgrasveld. **Asse** investeert 465.000 euro in de infrastructuur, de voetbalclub 100.000 euro.
- Toyota lanceert het nieuwe model Hilux-prototype, van begin tot einde in **Zaventem** ontworpen.
- De Vlaamse regering verleent een omgevingsvergunning voor de luchthaventram in **Machelen** en **Zaventem**.
- Op Brussels Airport in **Zaventem** is een lading van 1.500 kg illegale geneesmiddelen in beslag genomen.
- In de Baron de Vironlaan in **Dilbeek** zijn werken gestart die tot de volgende zomer duren.
- In **Vilvoorde** is een nieuw stuk van fietssnelweg F1 klaar, die loopt over de oude terreinen van Forges de Clabecq.
- **Merchtem** investeert 8 miljoen euro in een nieuwbouw voor de Tuinbouwschool in Peizegem, de Vlaamse overheid 4 miljoen euro.
- In **Humbeek** is deze zomer een binnenschip tegen de brug van Humbeek-Sas gevaren. De brug zal eind oktober opnieuw hersteld zijn.
- De atletiekpiste in het Provinciedomein Huizingen in **Beersel** is vernieuwd.
- Toerisme Vlaams-Brabant heeft een nieuw digitaal netwerk van 220 kilometer aan wandelwegen ontwikkeld in de Zennevallei.
- De recreatiezone aan sportcomplex Calenberg in **Diegem** is klaar en uitgerust met speel- en fitnessstoestellen. - JH

©

Omschakelen naar spoor en water

VLAAMS-BRABANT Bedrijven uit Vlaams-Brabant kunnen zich voortaan laten adviseren om de omschakeling te maken naar vervoer via het spoor of het water. Initiatiefnemers zijn de Provinciale Ontwikkelingsmaatschappij (POM) Vlaams-Brabant en Multimodaal.Vlaanderen. 'De werkzaamheden aan de ring rond Brussel zullen een grote impact hebben op de mobiliteit in onze regio de komende jaren', zegt Gunther Coppens (N-VA), voorzitter van POM Vlaams-Brabant. 'Samen met de bedrijven willen we bekijken hoe we een versnelling hoger kunnen schakelen in de *modal shift* naar water of spoor.' Bedrijven kunnen een gratis afspraak maken. Dan wordt nagegaan wat de concrete mogelijkheden zijn op het vlak van transport via binnenvaart of spoor. 'De bedrijven kunnen rekenen op laagdrempelig advies op maat om zo de eerste stappen te zetten richting omschakeling. De verplichtingen wat betreft duurzaamheid komen er in snel tempo aan en de files worden almaar langer. De *sense of urgency* is groot', besluit Filip Van Hulle van Multimodaal.Vlaanderen. - TD

Op de klimaatsofa

PAJOTTENLAND/ZENNEVALLEI De lezingenreeks Klimaatsofa trekt opnieuw door het Pajottenland en de Zennevallei. 'Elke maand neemt een gepassioneerde expert plaats op de klimaatsofa', vertelt Mieke Vercruyssen van het Regionaal Landschap Pajottenland en Zennevallei dat het evenement samen met Avansa en Klimaatpunt organiseert. 'Duurzaamheid op alle vlakken staat centraal: van mobiliteit over landbouw, tot water, energie en biodiversiteit.' Op donderdag 19 oktober is

Victor Servranckx

DIEGEM Kunstschilder Victor Servranckx werd in 1897 geboren in Diegem en liep er lagere school. Tegen de zin van zijn vader volgde hij een artistieke opleiding aan de Académie Royale des Beaux-Arts in Brussel. Vandaag wordt hij wereldwijd erkend als een van de pioniers van de avant-gardekunst. Reden genoeg voor Gilbert Putteman, kunstcriticus en erevrederechter in Vilvoorde, om in het verleden van de kunstenaar te duiken. Het resultaat van zijn speurwerk verneem je op vrijdagavond 27 oktober in GC 't Kwadrant in Diegem. Putteman geeft er een lezing over het boeiende artistieke parcours van de kunstenaar, maar ook over zijn persoonlijkheid.

Zo kom je onder meer te weten dat Victor Servranckx een periode in het behangpapierfabriek Peters-Lacroix werkte. Daar leerde hij esthetische ontwerpen maken en ontmoette hij René Magritte. Je komt te weten dat hij met Hélène Tyrmand huwde met wie hij een zoon had. Het huwelijk liep op de klippen. Kort voor hij overleed, huwde hij voor een tweede keer. Met Angeline Turcksin dit keer, zijn huishoudster met wie hij jaren samenleefde. Het zijn dit soort interessante weetjes waardoor je een scherpe kijk op de schilder en de mens Victor Servranckx krijgt. Zo is er een reeks erotische tekeningen die nog nooit eerder gepubliceerd werden. Ook zij tonen een nieuw facet van de kunstenaar. Putteman slaagde er bovendien in om met de zoon van de kunstenaar, Paul Servranckx, te spreken. Een man van 85 jaar met een scherpe geest en gemengde gevoelens over zijn vader met wie hij sinds zijn twaalfde geen contact meer had. Het wordt een boeiende avond over een van onze toonaangevende kunstenaars die uiteindelijk ook een mens van vlees en bloed blijkt te zijn. - ND

VR - 27 OKT - 19.30

**Gilbert Putteman over
Victor Servranckx**

Diegem, GC 't Kwadrant, Kerktorenstraat 24

f Het volledige programma van de lezingenreeks Klimaatsofa vind je op www.klimaatsofa.be

‘Onrechtvaardigheid kan ik niet verdragen’

Wout Junius (22) woont in Merchtem, maar thuis voelt hij zich in het landelijke Meuzegem, een gehucht van Meise. Sinds een jaar is hij aan het werk als software ontwikkelaar. In zijn vrije tijd spelen treinen een belangrijke rol. Hij reist veel met de trein, maar kijkt er ook graag naar.

TEKST Michaël Bellon – FOTO Filip Claessens

Wat kan jij dat andere mensen niet kunnen?

‘Een hele dag naast een spoorlijn staan en genieten van de treinen die voorbijrijden. Ik denk dat veel mensen daar noch het geduld noch de interesse voor hebben. In 2019 zag ik voor het eerst een unieke dieseltrein op de treinlijn Brussel-Dendermonde. Sindsdien ben ik begonnen met treinen te fotograferen. Met vrienden van de museumspoorlijn in Maldegem ga ik regelmatige treinen spotten. Vaak in Wallonië, waar je veel mooie spoorwegbeddingen en nog ouder materiaal ziet.’

Wat zou je doen als je eerste minister was?

‘Ik gebruik vaak het openbaar vervoer en reis veel met de trein, in België en in heel Europa. Het eerste wat ik zou doen, is inzetten op samenwerking en communicatie met andere Europese landen voor wat betreft de internationale treinverbindingen. Die zijn er slecht aan toe vandaag.’

Wat was er vroeger beter?

‘Vroeger was het treinverkeer in Europa zeer goed en kon je van hier tot in Moskou geraken. Dat is allemaal verslechterd. Ik kijk uit naar het moment waarop de nachttrein naar Berlijn wordt verlengd tot Praag. Dan hebben we terug een connectie met de andere kant van Europa.’

Welk voorwerp zou je niet kunnen missen, behalve je smartphone?

‘Mijn hoofdtelefoon die ik altijd meeneem wanneer ik het huis verlaat. Ik heb moeite met omgevingsgeluid, waar ik ook kom. Door mijn autisme word ik daarmee overbelast.’

Wat is het beste dat de digitale wereld heeft voortgebracht?

‘Ik ben software engineer en dus is de digitale wereld belangrijk voor mij. Niet alleen voor mijn kansen op een baan, maar ook om vrienden te maken en informatie te verzamelen. Ik maak nu ook deel uit van de digitale vooruitgang door software te schrijven en zo te werken aan efficiënte oplossingen en automatisering.’

Welk(e) serie/film/muziek/boek/beeld/game wil je aanraden?

‘Een game die me hard heeft geraakt, en die ik iedereen aanraad, heet *Life is strange*. Het is een soort interactieve film waarin een meisje naar een college trekt om fotografie te studeren. Daar ontdekt ze dat ze de tijd kan terugdraaien. Het is soms heavy en deprimerend, maar het verhaal neemt je mee. Het is ook niet moeilijk om te spelen. Je hoeft er geen gamer voor te zijn.’

Waar kijk je in het dagelijkse leven vaak tegenaan?

‘Onrechtvaardigheid en ongelijkheid. Als

grote bedrijven of overheidsinstanties je rechten niet respecteren dan kan ik daar echt kwaad van worden. Vaak neem ik dan de telefoon om op een vriendelijke manier te zeggen wat er niet door de beugel kan. De meesten doen er dan iets aan. Maar soms komt het niet goed en dan loop ik vast omdat er niets meer is dat ik kan doen.’

Wie is je favoriete personage en waarom?

‘Doctor Who, de dokter uit één van mijn favoriete series. Het is al een oude serie, maar ik volg ze nog altijd. De belangrijkste reden is dat ik me kan inleven in het personage van de dokter. Hij is eigenlijk een alien die op aarde komt en met zijn ruimteschip Tardis door tijd en ruimte reist om avonturen te beleven. Het is sci-fi met veel actie. Maar in bepaalde situaties heeft de dokter ook sociale moeilijkheden en moet hij worden geholpen door de mensen uit zijn omgeving.’

Wat is het mooiste plekje in jouw buurt?

‘Ik woon tussen de velden. Daar zijn vele mooie plekjes, maar als ik er een moet uitkiezen, is het de oude pastorie van Meuzegem, de parochie waarvan ik deel uitmaak en waar iedereen elkaar kent. Ik ging er vroeger als kind naar de kermis of een feest. De pastorie is recent gerenoveerd en er is een mooie feestzaal naast (‘t aMeuzement), waar we met onze grote familie kerstmis vieren.’ ●

‘Ik heb het gevoel dat de hemel op onze kop valt’

De generatie van mei 68 staat opnieuw op de barricaden. Brigitte Raskin (76) staat er bij, net als toen op de eerste rij. Als grootouder voor het klimaat dit keer.

TEKST Anne Peeters - FOTO Filip Claessens

Als historica ontleedt Brigitte Raskin de wereld rondom haar. Haar conclusies leiden vaak tot een vurig engagement voor een betere wereld. Haar scherpe journalistieke pen is daarbij een van haar wapens. In 1989 won ze de AKO Literatuurprijs met *Het koekoeksjong*, een roman over het leven van Frans Maes, een kleine crimineel die ze kort had gekend. En nog steeds schrijft ze verder aan een betere wereld, nu in *De tijd dringt. Brieven aan grootouders voor het klimaat* waarin ze met een aangrijpende tekst haar leeftijdsgenoten wil informeren en sensibiliseren over de klimaatverandering en de gevolgen daarvan. Voor haar generatie en alle volgende generaties. Wat gaan we eraan doen?

Samen met heel wat andere mensen ben je ambassadeur van grootouders voor het klimaat. Waarom ben jij ambassadeur geworden?

‘Ken je het filmpje *The Pale Blue Dot* van Carl Sagan? Op drie en een halve minuut vertelt hij precies hoe het voor mij voelt: de aarde is onze thuis, alles gebeurt hier, hier wonen alle mensen waar ik van hou, mijn man, mijn kinderen, mijn kleinkinderen. Er is iets dramatisch aan de hand met dat

blauwe bolletje, onze thuis. Kijk maar naar de actualiteit: verwoestende branden, extreem weer, overstromingen. Ik kijk met ontzetting naar het nieuws. Niet alleen omwille van die rampen, maar ook vanwege onze reactie, of beter het gebrek daaraan. Als het gaat over de branden op Rhodos hoor ik niets over de klimaatopwarming, maar worden mensen in Zaventem geïnterviewd over hoe lang ze in hun hotel hebben moeten wachten. Als het gaat over de extreme hagelbuien in Noord-Italië, dan wordt er verteld over de blutsen in de auto’s. Een week daarna zijn de hotels op Rhodos weer volgeboekt... Alsof mensen niet goed beseffen wat er aan de hand is. Mijn bewustzijn van de problemen is steeds groter geworden. Ik heb al een aantal jaren het gevoel dat de hemel op onze kop valt. Daarom ben ik ambassadeur voor het klimaat geworden.’

Wat staan de grootouders voor het klimaat precies voor?

‘Het is een groeiende burgerbeweging die probeert mensen te sensibiliseren voor het klimaat. We proberen te lobbyen voor onze planeet. Je hebt de olielobby en de sigarettenlobby, waarom zouden wij dan niet proberen te lobbyen voor een goede zaak?’

Als individu kan je zoveel mogelijk proberen bij te dragen, maar dat is niet genoeg. Er is meer nodig. Veel meer. Politici moeten lange termijn beslissingen durven nemen die op het eerste zicht misschien niet populair zijn, maar wel noodzakelijk. En dat zullen ze alleen doen als er genoeg druk is. Of als er genoeg mensen achter hen staan, zo je wil. Ik las een interview met filosoof Philipp Blom over hoe we niet meer leven met de natuur, maar haar als primaten hebben onderworpen. Collectief. En daar zit het probleem: het is een probleem van heel de planeet, niet van het individu. De hele mensheid wordt ermee geconfronteerd. Hoe moet je dan ingrijpen? Wie moet dat doen? De wereld is daarover verdeeld. Leaders die opstaan en het probleem aankaarten, worden verweten dat ze deel zijn van het probleem. Kijk maar naar Al Gore bijvoorbeeld. Of Frans Timmermans, die straks misschien premier van Nederland

“We zijn schandelijk laat, maar hopelijk niet te laat. We moeten de realiteit, de inconvenient truth, onder ogen durven zien.”

wordt en die dan ondanks zijn visie en sterke overtuiging toch zal moeten schipperen. Daarom heb ik een mateloze bewondering voor Greta Thunberg. Zij heeft de wereld wakker geschud, een klein meisje met vlechtjes dat vol overtuiging strijdt voor het klimaat en steeds meer mensen doet nadenken.’

Het rapport van de Club van Rome waarschuwde voor de grenzen aan de groei. Het verscheen in 1972. Is het met de tijd niet verdrongen geraakt door allerlei andere gebeurtenissen?

‘Ik vrees van wel. Ik schrijf dat ook in mijn brief aan mijn generatiegenoten van mei 68, die in het boek *De tijd dringt* verscheen. Laat me even voorlezen: ‘Ik ben beschaamd dat ik *Grenzen aan de groei*, het fameuze eerste rapport van de Club van Rome, niet meer in mijn boekenkast heb staan. In de loop van de voorbije decennia heb ik de vergeelde pocket blijkbaar meegegeven met het oud papier. Iets uit de vorige eeuw, zal ik hebben gedacht.

EN Writing for a better world

Brigitte Raskin's insights into the world around her inspire a fierce commitment to making it a better place. The historian's incisive skills in journalism are among her formidable assets in this pursuit. She won the 1989 AKO Literature Prize for her novel *Het koekoeksjong*, a portrait of the life of Frans Maes, a small-time criminal whom she had known for a short time. And she continues to write as much as she can in aid of the cause of achieving a better world, as seen in *De tijd dringt. Brieven aan grootouders voor het klimaat*. In this moving book, she seeks to inform and raise awareness among her peers about climate change and its consequences. For her generation and all generations to come. What action should we take?

En dan te weten dat de Club van Rome warempel, stel ik nu vast, werd opgericht in april 1968, nipt voordat de slogans van mei 68 kleur en klank gaven aan onze generatie van relschoppers en gezagsontrouwen.' Toen dachten we nog dat het over de verre, verre toekomst ging. Mijn artikel over *Grenzen aan de groei* in weekblad *De Nieuwe* kreeg als titel *De ineenstorting in 2100*. En kijk, het is nu al zover.'

Greta Thunberg verwijt de oudere generatie dat ze egoïstisch is en alleen aan geldgewin en genieten denkt. Zit de generatie van de huidige grootouders met een schuldgevoel?

'Ja. (*gedecideerd*) Al wil ik dat egoïsme toch verzachten met ons engagement. Wij waren ook de generatie van bijvoorbeeld de problematiek van de Derde Wereld. Het gevoel van machteloosheid van toen heb ik nu ook als het over het klimaat gaat. Eerlijke verdeling, geen uitbuiting, wereldvrede,... al die kapitale problemen hebben eigenlijk dezelfde grond: het gaat erover hoe we met elkaar en met onze planeet omgaan.'

Je kleinkinderen zijn een sterke motivatie. Hoe oud zijn ze?

'Ik heb vier kleinkinderen. Julius en Clara zijn bijna veertien, een tweeling. Het zijn wereldburgers. Ze zijn geboren in New York en wonen in Parijs. Ze zijn opgegroeid zonder auto. Hun ouders hebben zelfs geen rijbewijs, geen tv. In steden als New York en Parijs heb je geen auto nodig, integendeel. Op school zijn ze de enigen zonder smartphone. En dan zijn er de twee kleintjes. Mina van zeven en Maurice van vier. Ze wonen vlak bij ons, komen vaak spelen. Wat ik van hen heb geleerd? Als Mina haar handjes wast, gaat de kraan dicht als ze die inzeept en weer open om ze af te spoelen. Dat doe ik nu ook. Geen water verkwisten. Haar generatie is daarmee opgegroeid. Die kleintjes hebben een sterk ecologisch bewustzijn. Als ze in de tuin spelen, zijn ze geïnteresseerd in alle kleine beestjes, ze hebben er geen schrik van, integendeel. Ze gaan veel beter met de natuur om dan wij. Onze tuin is geen strak gazonnetje, nee, we maaien er paden in, maar hele stukken mogen wild zijn. Mijn bloemen-

veldje giet ik alleen met regenwater. We zijn zuiniger met alles. Laten de auto staan als het kan. Ja, we hebben zo'n houtkachel, zo'n Scandinavische... Dat is niet goed met al dat fijn stof. Dus gaat ze zo weinig mogelijk aan. Ik probeer bewust te leven. Afval sorteren? Natuurlijk. Is het genoeg? Nee, wat je individueel doet is goed, heel goed, maar niet goed genoeg. Er is meer nodig, collectief. Bij de vorige verkiezingen kon je via een stemwijzer zien welke politieke partij het best bij je past. Al die vragen gingen over persoonlijke voordelen: wat is het beste voor jouw pensioen, voor jouw ouderschapsverlof, voor alle mogelijke voordelen als burger? Allemaal individuele vragen, gericht op eigenbelang. Tegen de volgende verkiezingen willen we met de grootouders voor het klimaat een stemwijzer ontwikkelen die aangeeft wat het beste is voor ons allemaal, voor de mensheid, voor het klimaat, voor de volgende generatie en alle generaties daarna.'

De klimaatcrisis is een systeemcrisis. Kunnen we wel van systeem veranderen, collectief en wereldwijd? Komt het nog goed? Is het niet te laat?

'Dat weet ik niet. Alleszins: de tijd dringt. En niets doen, is geen oplossing. We zijn schandelijk laat, maar hopelijk niet te laat. We moeten de realiteit, de *inconvenient truth*, onder ogen durven zien. Zoals ik ook schreef in *Brieven aan grootouders voor het klimaat*: 'We zijn oud, eindig en nietig en onze generatie is al even uitgedund als het haar van vooral de mannen onder ons. Maar goed, tijdelijkheid en kleinschaligheid mogen geen excuus zijn voor passiviteit, laat staan voor onverschilligheid.'

De tijd dringt. Brieven aan grootouders voor het klimaat verscheen bij EPO Uitgeverij.

Ⓜ NAAM Brigitte Raskin – WOONPLAATS Overijse – BEROEP schrijfster en activiste

De landbouw in de Rand heeft het moeilijk

De landbouw in Vlaanderen verkeert in zwaar weer. In eerste instantie nog steeds omwille van het hangende stikstofdossier. Ook de landbouw in de Rand heeft het moeilijk, maar dat heeft andere oorzaken.

TEKST Herman Dierickx - FOTO Filip Claessens

Voor het welzijn en de nachtrust van iedereen moet er zo stilaan een beslissing vallen in het stikstofdossier, zowel op Vlaams als op federaal niveau. De Boerenbond besliste om over het huidige stikstofplan van de Vlaamse regering naar de Raad van State te trekken. De drukkingsgroep betwist het plan op basis van de ongelijke behandeling van landbouw en industrie, en het gebrek aan rechtszekerheid voor de boeren. Ook de noodzaak om een veertigtal bedrijven te sluiten omdat hun stikstofemissie schade berokkent aan aangrenzende natuurgebieden zit de vakorganisatie dwars. In totaal gaat het in Vlaanderen ongeveer over elfduizend veeteeltbedrijven, een klein percentage. Daarvan zijn er zo goed als geen veeteeltbedrijven in de Rand gesitueerd, omwille van het simpele feit dat

de landbouwbedrijven hier nauwelijks of niet aan een natuurgebied grenzen.

De grillen van het weer

Dat wil niet zeggen dat de landbouw in de Rand geen hete hangijzers kent. Dat gaat dan in eerste instantie over de klimaatcrisis, met een sterke uitloper naar de waterproblematiek. Enerzijds teisteren de weergoden de sector met lange natte en droge perioden. Anderzijds zijn er de soms zware onweders die voor stevige storm- en hagelschade kunnen zorgen. In het Pajottenland en op de taalgrens in alle Vlaamse provincies speelt ook nog eens de schaduw van het erosieprobleem, waarbij tonnen vruchtbare grond afspoelen naar waterlopen of op fietspaden en autowegen terecht komen.

Het is geen lachertje als je van april tot juni perspectieven hebt op een uitstekende fruit- of groenteoogst en dat een hagelstorm in augustus die oogst vernielt. Het gebeurt de jongste jaren regelmatig. Weg inkomsten van een jaar noeste arbeid.

Aan de klimaatcrisis hangen nog andere netelige kwesties vast. De huidige teelten – maïs, aardappelen, bieten – zijn volgens wetenschappers steeds minder geschikt om de toekomstige klimaatgrillen te doorstaan. Zij pleiten voor andere teeltkeuzes, zowel bij groenten als bij fruit. Daar bovenop komt steeds meer de druk om minder te bemesten, en dat niet alleen omwille van de stikstofproblematiek. Een van de grote knelpunten blijft de eutrofiëring (vermes-ting) van onze waterlopen. Als je de Zenne,

Café De Weerstand

Maalbeek of de vele Molenbeken in de westelijke kant van de Rand als voorbeeld neemt, is de conclusie duidelijk: zelfs als de waterlopen door Aquafin gesaneerd zijn, wordt nergens de betere waterkwaliteit gehaald. Er stelt zich een groot probleem met het inspoelen van meststoffen en pesticiden die niet zomaar uit het water gehaald kunnen worden. Die vervuiling spoelt rechtstreeks in de beken zonder de mogelijkheid om ze aan te sluiten op een zuiveringsstation.

Oplossingen zoeken

Dat is nog niet alles. Wat bijvoorbeeld te denken van de achteruitgaande bodemkwaliteit? Diep ploegen, bodems verdichten door er met zware machines over te rijden, bermen langs akkerranden wegploegen, graslanden scheuren, doorgedreven automatisering en schaalvergroting: het vermindert continu de kwaliteit van de landbouwgronden.

Sommigen spreken over een tijdbom onder de sector, waarbij op een dag de problemen zo groot worden dat er geen oplossing meer mogelijk is. Dat is natuurlijk zonder de veerkracht van de boeren gerekend, of wat had je gedacht. Steeds meer bedrijven zien de bui hangen en gaan op zoek naar leefbare alternatieven.

Dat het niet allemaal kommer en kwel is, bevestigen bijvoorbeeld de Vlaamse wijnboeren voor wie de opwarming positief uitpakt, in tegenstelling tot hun collega's in Zuid-Frankrijk. Er zijn in de Rand ook heel wat voorbeelden te vinden van landbouwbedrijven die zich flexibel opstellen en hun landbouwbedrijf combineren met waardevolle en noodzakelijke alternatieven: bio-landbouw, rechtstreekse thuisverkoop aan de klant, een kinderboerderij, een ijssalon, zelfpluk, voedselpakketten, levering aan restaurants, een bed & breakfast. Allemaal zoeken ze oplossingen voor de uitdagingen van de hedendaagse boerenstiel. Uit een rondvraag blijkt dat de meesten tevreden zijn met hun keuze, maar dat het hard werken is. ●

De Kleine Expeditie probeert met Randatlas de regio van de Vlaamse Rand in kaart te brengen. Daarvoor gaan ze in de randgemeenten op zoek naar de vele verschillende verhalen van toen en nu. Dit keer sloegen ze de tenten op in Negenmanneke.

TEKST Koen Demarsin - FOTO Filip Claessens

Blauw van kop tot teen, bejaard en met een vriendelijk gezicht zit ze in een uithoek van café De Weerstand. Vlakbij het raam heeft ze een goed zicht op wat zich in het café en daarbuiten afspeelt: het in- en uitstromen van de gasten, het podium van de jaarmarkt, de eerste bezoekers die al vroeg het bier rond laten gaan en dat nog de hele dag zo zullen doen. Ze is hier graag in het café en in Negenmanneke, zegt ze, want iedereen kent hier iedereen en alle winkels liggen dichtbij. Er zijn hier altijd mensen om mee te praten. Met twee cafés en een hoop winkels op een zakdoek rond de kerk is Negenmanneke een uitzondering tussen de slaapgemeenten rondom.

Maar, zegt ze ook, als er iets is waar ze maar moeilijk mee overweg kan, dan is het wel de starre houding van de gemeente inzake taal. Zelf is ze net als vele van haar burens Franstalig en die denken er volgens haar net hetzelfde over. Vroeger ging het gemakkelijker en was het gemeentebestuur inschikkelijker, en ze kan het weten, want ze woont hier al sinds 1977. Met zoveel anderstaligen die hier komen wonen, kan het gemeentebestuur best wat inschikkelijker zijn, toch? Maar, al is De Weerstand een café waar het niet altijd duidelijk is of het in Vlaanderen dan wel in Brussel ligt, niet alle klanten zijn het met die opvatting eens. Ja, de sociale cohesie is nog sterk, alleen is het jammer dat niet iedereen hier gewoon Nederlands wil praten in de gemeente, zegt een koppel dat er prat op gaat nog Brussels

te spreken. Ook zij kunnen het weten, want ze zijn in de jaren 80 vanuit Anderlecht hier naartoe verhuisd, ook al lijkt dat in hun ogen nog maar net.

Lucien zit aan de andere uithoek bij het raam. Wanneer ik hem naar zijn naam vraag, toont hij spontaan zijn identiteitskaart want, zegt hij, hij wil laten zien dat hij gewoon Belg is. Na omzwervingen door Ukkel, Vorst en andere Brusselse gemeenten landde hij een paar jaar geleden in Negenmanneke op zoek naar een eigen huis, ruimte en sociale contacten in de rand van de stad. Hij aarzelt met antwoorden wanneer ik hem vraag of er iets in Negenmanneke is dat beter kan, want is het wel aan hem om te zeggen hoe anderen hun cultuur moeten vormgeven en moet hij zich daar niet gewoon aan aanpassen? Al is dat aanpassen niet altijd gemakkelijk in een land als België. Want hebben de Belgen niet zijn thuisland Congo gekoloniseerd en spreken ze er niet allemaal Frans, de taal die ze de Congolezen hebben meegegeven? En hoe moeilijk is het om te begrijpen dat hij hier nu Nederlands moet leren, terwijl Franstalige Belgen dat niet moeten, omdat ze er met de woorden van voormalig premier Letermé, niet intellectueel toe in staat zouden zijn? Het kan er bij hem maar moeilijk in. Intussen gaan zijn kinderen hier gewoon naar school. De twee jongsten zijn ingeschreven in de plaatselijke lagere school, de twee oudsten gaan naar het middelbaar in Halle.

De vrouw in het blauw vertrekt en groet het café. Het café groet terug, ook het echtpaar uit Anderlecht. Iedereen hier kent elkaars onderhuidse weerstanden, genoeg om er het zijne van te denken maar niet om er meer woorden aan vuil te maken dan nodig. Intussen zingt John Horton buiten onder de aangename middagzon het vroege jaarmarktpubliek met zijn vrolijke schlagerlieders op gang. ●

De kleine republiek tussen de grenzen

Zij die langs de grens woonden, gaven er soms een naam aan. Zoals Bever. In het Frans Biévène. Het dorp heeft een naam als een grens: beven – grens in het Keltisch – de taal van onze voorouders vooraleer de Germaanse en Romaanse talen het hier overnamen. Bever was altijd iemands grens en altijd iemands verste uithoek. Dat zit hem in de genen. Daar op de grens tussen verleden en vandaag, tussen Nederlands en Frans begint onze tocht langs de taalgrens.

TEKST Koen Demarsin – FOTO Filip Claessens

Grensgeval met gehuchten
‘Ik ben in 1943 geboren, dus ik was er twintig toen’, zegt Georges Sauvage over het moment waarop de taalgrens werd vastgelegd. Hij weet het nog goed. Het leven kreeg voor hem net vaste vorm. Pas afgestudeerd als onderwijzer lag voor hem een carrière in het onderwijs in het verschiet. Hij volgde zijn opleiding in Bergen, in het Frans. Na zijn studies ging hij lesgeven en werd hij leraar in Lessen, waar hij ook zijn middelbaar had gelopen. In de jaren 80 klom hij op tot school-directeur, dit keer in Gellingen. Lessen en Gellingen, twee Henegouwse dorpjes niet ver van de taalgrens, net als Bever, het dorp waar Sauvage werd geboren. Die gang van zaken was tot begin jaren 60 voor veel Beveraars niet ongewoon. Georges was het product van zijn omgeving. Hij sprak het Brabantse dialect uit zijn dorp en Frans op de school, en was tweetalig zoals zovelen van zijn generatie uit Bever, zijn dorp op de taalgrens.

Dat Bever een grensgeval was, bleef niet zonder gevolg. Bever, zo oordeelde de Belgische regering op basis van vooronderzoek van de commissie Harmel, hoorde niet langer bij het Waalse Henegouwen, maar eerder bij Brabant en wel aan haar Vlaamse kant. Zo gebeurde het dat Bever op 8 november 1962, na negen eeuwen deel te hebben uitgemaakt van Henegouwen, terugkeerde

naar Brabant. Lessen, waar Sauvage naartoe pendelde, bleef Waals en heet vandaag Lessines, Gellingen Ghislenghien.

Comijn, Romont, Burght, Bloemendaal. Aardige namen hebben de gehuchten van Bever, maar verwarrend voor buitenstaanders. Als ik door de velden loop, ligt Torrezeel zowat overal: voor, achter, links, rechts. Alleen de kapelletjes op de kruisingen bieden enige oriëntatie. De straten werden minder belangrijk dan de gehuchten. De mensen die er woonden, vergaten zelfs hun namen en zochten een uitleg waarom die verdwenen. Zo wordt sabotage tegen de Duitsers genoemd als reden waarom er straatnaamborden verdwenen, al verhullen zulke fabels de ware toedracht waarom dat hier zo is: de oorspronkelijke gerichtheid op het gehucht en de familie.

In de gehuchten groeperen de hoeves zich vaak rond een kapel of een kruis met errond het bewerkte land. Aan het hoofd van de boerderijen stonden vroeger gezaghebbende vaders. ‘In dat gehucht moet ge zien dat ge iemand hebt, en in dat gehucht ook en daar ook, want da’s een grote familie hé. Als ne patriarch dan iets beslist, deed heel de familie hetzelfde’, zegt Simon Driscart, oud-burgemeester van Bever over de tijd toen hij voor de verkiezingen op rondging. ‘Ze kwamen soms vragen: *wa peisde, voor*

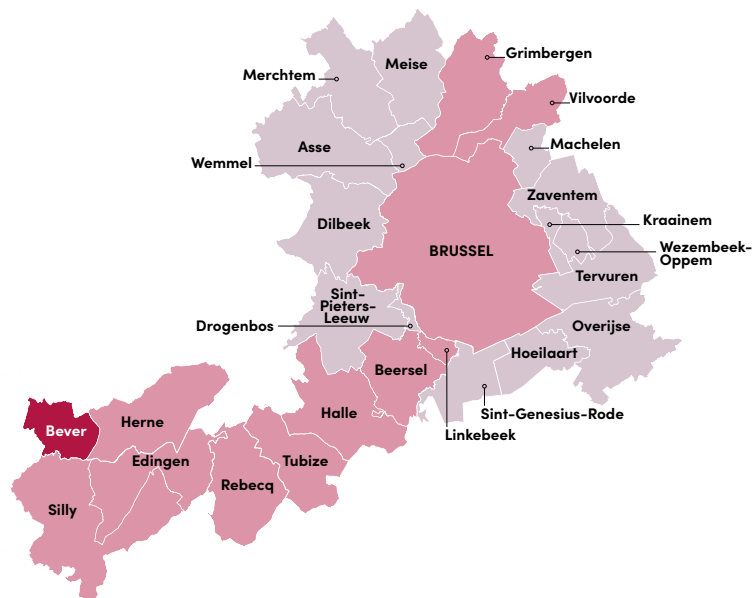
wie zou ’k stemmen? Dat was een beetje een leenstelsel.’ Driscart vertelt verhalen uit andere tijden, al liggen die maar 40 jaar achter ons. Het gezag van de vaders verwaterde met de boerenstiel die minder belangrijk werd. Maar toen de taalgrens werd vastgelegd, woonden hier mensen die van hun omgeving afhankelijk waren en die de plek generatie op generatie doorgaven, samen met de grond en de gewoonten. Ook de tongval gaven ze door, waardoor de taal van de buurt samenviel met de taal van de families. Het is dan ook nooit gelukt om hier een duidelijke grens te trekken tussen de talen. Al lopend door de gehuchten wordt het duidelijk hoe hachelijk die oefening was. Iedereen sprak hier wat hem uitkwam, afhankelijk van zijn kennis en sociale stand: Brabants, Waals en als bindtaal met vreemden en gegoeden: Frans.

De enquête

Door de taalgrens expliciet te benoemen, werd bovendien de overgangszone tussen Romaanse en Germaanse talen in vraag gesteld. Wat een dynamisch gebied was, werd statisch. Al zorgde het vastleggen landelijk voor duidelijkheid, doordat ze een

verschil beklemtoonde dat voorheen lokaal niet zo uitgesproken was, kreeg de komst van de taalgrens voor een kleine gemeente als Bever een wrange nasmaak. De Beveraars moesten zich naar de nieuwe regeling verhouden. Naar verluidt ging er in de dagen voor de overheveling naar Brabant een enquête rond als reactie op de overheveling. ‘De mensen van Bever waren niet tevreden’, zegt Sauvage. ‘Ze hadden gevraagd om in Henegouwen te blijven. Daar is een referendum over geweest, zo hebben ze mij verteld, waarin rond 95% van de Beveraars vroeg om in Henegouwen te blijven.’ Ze waren er per slot van rekening al honderden jaren thuis en dat had nog niet tot noemenswaardige problemen geleid. Dat alles is naar verluidt, want hoewel een aantal Beveraars die deze dagen meemaakten het bestaan van de enquête bevestigen, blijft ze voorlopig onvindbaar.

Het echte protest was voor elders, voor het naburige Edingen al ging het er in vergelijking met andere plekken als Voeren of Komen zacht aan toe. ‘De manifestaties waren in Edingen, vooral in Mark en de mensen gingen daar naar toe’, zegt Driscart, zelf 21 toen de grens werd vastgelegd. ‘Ik ben van 1941. De wet is gestemd op 8

november 1962. Dat was het eerste jaar dat ik les gaf.’ Naast burgemeester werd ook hij eerst leraar, een uitweg voor wie hier toen hogerop wou. ‘Dat was meer een kermis hé’, zegt hij verder. ‘Want ze maakten liedjes. *Des vrais marquois, on va rester*. Dat was folkloristisch en iedereen zong mee. En daarna was er onder een tent een soort fancy fair en dat was alles.’

Tweetalig tussengebied

Intussen ging in Bever het leven gewoon verder. Nog altijd bleven dialecten de omgangstalen, Nederlands en Frans de bestuurstalen. Nog steeds gingen de mensen naar de markt in Lessen of Edingen in Henegouwen of in Geraardsbergen in Oost-Vlaanderen. Brabant, waar de gemeente vanaf dan toe behoorde, bleef wat op afstand en onbekend.

Dat Bever dankzij de toegestane faciliteiten in zekere zin tweetalig tussengebied bleef, zorgde voor stabiliteit en zolang die consensus behouden kon worden, was Bever bereid om mee te bewegen, ook al verschoven de grenzen. Van die faciliteiten lijken de inwoners formeel niet veel gebruik te maken. Tijdens de laatste gemeenteraadsverkiezingen werden er slechts vijf oproepingsbrieven in het Frans gevraagd. Verder zijn er niet echt cijfers. Het aantal vragen aan het loket in het Frans wordt niet geteld.

Toch zijn de faciliteiten hier even goed als in andere faciliteitengemeenten een principekwestie, al gaan de principes hier minder over het vrijwaren van de persoonlijke taalrechten of die van een deelgemeenschap, maar eerder over de mogelijkheid om de taal naar keuze te kunnen gebruiken door mensen die in zijn geheel tot dezelfde gemeenschap behoren, als ze dat zouden willen. ‘De twee talen is symbool van de vrijheid van de Beveeraar’, zegt Sauvage. ‘Hij spreekt wat hij wil. Wilt hij Vlaams spreken, hij spreekt Vlaams. Wilt hij Frans spreken, hij spreekt Frans. En dat blijft zo.’

De vrijheidsdrang vertaalt zich in Bever in een taalpragmatiek, maar ook in een aversie ten opzichte van taalprofilering. De plaatselijke vrijheidsdrang reikt verder en daarbij lijkt het vaak zelfs niet eens meer over taal te gaan, maar vooral over de intussen gekweekte argwaan tegenover bemoeienis van buitenaf en van hogerhand die de integriteit van de taalgemengde boerengemeente komt bedreigen. Bever stapte niet mee in het stiltegebied waar het omliggende Galmaarden en Geraardsbergen wel deel van uitmaken en ook de mogelijke oprichting van een landschapspark kon van meet af aan niet op de goedkeuring van Bever rekenen. Bever is gehecht aan haar landbouwgrond en de geschiedenis heeft de Beveraars oplettend gemaakt.

Boeren

‘De verwezenlijking van mijn legislatuur’, zegt Dirk Willem trots als we tegenover elkaar zitten in de nieuwe feestzaal van de gemeente. ‘Zelf gezet door de werkmannen tijdens corona.’ Buiten gezag wordt ook werk hier niet zomaar uitbesteed. Sommige politici zijn inwijkelingen. Dirk Willem is er zo een, hij werd schepen en burgemeester. Vanuit het venster kijken we op het kerkhof, een veld met een tiental koeien en het voetbalveld. Ook sommige boeren zijn inwijkelingen. Ook dat is Dirk Willem. ‘Je hebt het al gehoord, ik spreek geen Nederlands’, zegt hij zonder omwegen. ‘Eigenlijk ben ik een West-Vlaming, geboren in Nieuwpoort. Mijn ouders waren landbouwers met acht kinderen. Hun boerderij was te klein geworden en toen ik elf maanden was, zijn we naar Wallonië verhuisd, naar Gondregnies, een kleine gemeente van 100 inwoners, deelgemeente van Bassilly. Daar kon mijn vader een boerderij huren van een *comtesse*. Dat was normaal in die tijd. De grote boerderijen wieren door Vlamingen overgenomen.’ Het was de tijd dat vele Vlaamse boeren de oversteek naar Wallonië maakten. In Vlaanderen waren de

uitbreidingsmogelijkheden beperkt en werd veel landbouwgrond opgeofferd aan grote infrastructuurprojecten, zoals de uitbreiding van de haven van Antwerpen of de aanleg van de snelwegen of nieuwe verkavelingen buiten de steden. Door de stenen groei van Vlaanderen werd de grond er voor de boeren schaarser en duurder.

Doordat Vlaamse boeren nog vaak grote gezinnen hadden, was er weinig mogelijkheid om hun kinderen bestaanszekerheid te garanderen, waardoor uitwijken een van de enige opties bleef. Ze kwamen terecht in Wallonië waar er voor vele boerderijen geen opvolging was, waar de families kleiner waren en de opvolgers gemakkelijker een baan zochten in de industrie.

‘Daar waren agentschappen, vooral aan de kanten van Ronse enzo, die Vlaamse boeren aantrokken in de streek, ook in Bassily’, zo herinnert Driscart zich. ‘Ik heb hier mensen gekend van de kanten van Roeselare en Hooglede, die hier zijn komen boeren. Je merkte dat de Vlaamse boeren meer naar mekaar trokken, gaan kaarten in de winter of met nieuwjaar wafels eten. Als *gamin* heb ik nooit een Waalse boer op bezoek weten komen. In het begin was er weinig contact.

Waarom? De taal hé! De Waalse boeren in Silly verstonden geen Vlaams en mijn vader dat was oui, non, peut-être en dat was al. Achteraf ging dat beter, maar de eerste 10-15 jaar was er niet veel contact.’

In den vreemde zochten de Vlaamse boeren steun bij elkaar. Zo ontstonden er netwerken en uiteindelijk ook de vereniging van Vlaamse boeren in Wallonië die geregeld naar Halle op bedevaart trok. Hun kinderen gingen in Wallonië naar school. ‘Thuis met de broers en zuster spraken we West-Vlaams. Ik ben direct in het Frans begonnen. Dat was bij de nonnen in Lombise. Ik heb altijd in het Frans naar school geweest. Ik kan me beter uitdrukken in het Frans dan in het Vlaams. Het West-Vlaams was geen probleem, maar het Nederlands...’ Zo verging het vele boerenkinderen. Ze waren de tweede generatie migranten, de eerste om zich te assimileren en de eerste met twee culturen. Via een omweg kwam Willem in Bever terecht. Eind 1983 moest zijn familie weg uit de boerderij in Gondregnies en in Bever kwam de boerderij van oud-burgemeester Goorickx te koop, ook een boer. Willem werd na West-Vlaming en Waal ook Beveraar in Vlaanderen. Omzwervingen maken identiteiten relatief.

Dirk Willem heeft grond langs de twee kanten van de grens en dat laat zich voelen. ‘Ook in Wallonië moet je als boer het veld ploegen en zaaien, maar de wetgeving is er totaal anders. Pak nu dat je 20 ha grond hebt en 200 beesten. Je moet zien dat je mest van 200 beesten afzet en dat je genoeg hebt om de velden te voeden. En er is een maximum tonnage per hectare. In Wallonië kan je makkelijker met je buur wisselen. Degene die geen beesten heeft, heeft veel te veel hooi. Ze mogen strooi met mest verwisselen, wat gemakkelijk is. Het zou beter gaan als het nationaal geregeld zou zijn, de landbouw, dan konden we mest voeren naar Bassily. Maar het zijn twee wetgevingen en dat maakt veel kapot. In Vlaanderen is dener gebouwd,

Wallonië is uitgebreider. In West-Vlaanderen zitten ze met varkens en varkens en varkens. Ze moeten zien dat ze mest uitvoeren naar Wallonië, daar vragen ze niet liever. Daar zou iedereen content mee zijn, maar de wetgeving laat dat niet toe. Het is 35 jaar dat we stro kopen van een boer in Mark, maar hij doet dat liever niet, want hij kan wisselen. Hij heeft liever mest. Hij verkoopt het nog omdat we kameraden zijn. Dat is het verschil tussen Vlaanderen en Wallonië, maar de boeren komen goed overeen.’

Wanneer ik met Simon Driscart buiten Romont over de taalgrens wandel richting Abeele, wijst hij naar een boerderij in de verte. ‘Daar woont een Vlaamse boer’, zegt hij. Oudere bewoners en boeren kennen elkaars afkomst, maar de relevantie daarvan lijkt beperkt. De boeren bewegen zich gemakkelijk langs de grens. De Vlaamse boeren hebben hun weg in Wallonië gevonden, de vereniging van Vlaamse boeren lijkt intussen overbodig geworden. Dirk Willem heeft er geen weet meer van en geen nood meer aan.

Ondanks de drang om het Beverse bestaan te vrijwaren – de eigen omgang met taal en het boerenbestaan – verandert de gemeente. Een enkele boerderij huisvest een hondenpension, andere hoeses werden woningen. Uiteindelijk bewerken ook hier minder boeren meer land en maken koeien plaats voor een huiselijke dierenstapel. De woonhuizen krijgen veranda’s en de erven zwembaden, de weides paarden, alpaca’s en struisvogels. Ook in Bever komt de wereld binnen, al is het eerst via de dieren. Dat is hier de logica. De rest volgt.

Waterscheiding

Wanneer ik Bever achter mij laat, ga ik over Romont richting Abeele. In het noorden ligt het Pajottenland. Het lijkt ver weg. In het zuiden ligt het Pays des Collines. In het westen de Vlaamse Ardennen. Dezelfde formatie van heuvels en dalen zijn elkaars verlengden in een ander (taal)gebied. Bever ligt ertussen. Van hieruit bevoeien enkele beken de Dender en de kleinere rivier Mark. Romont ligt hoog, errond stroomt alles naar beneden. Zo levert Bever water aan noord en zuid. Ook hydrografisch kan Bever niet kiezen en duwt ze zichzelf naar het midden. Ze vormt haar eigen waterscheidingslijn. Ooit komt Bever weer eens aan een andere kant van een grens terecht. Ook dan zullen de mensen hier zeggen: we doen het op onze manier. ●

<https://cagnet.be/page/vlaamse-boeren-waarom>

DE Die kleine Republiek tussen den Grenzen

Im Jahr 1963 wurde die Sprachgrenze festgelegt. Bei einem Spaziergang durch die Weiler von Bever wird deutlich, wie gefährlich das Unterfangen der Festlegung einer Sprachgrenze war. Hier sprach jeder, was ihm passte, je nach Kenntnisstand und sozialer Stellung: Brabantisch, Wallonisch und als Verbindungssprache zu Fremden und Wohlhabenden: Französisch. Es ist daher auch nie gelungen, eine klare Grenze zwischen den Sprachen zu ziehen. Obwohl die Festlegung landesweit für Klarheit sorgte, indem sie einen Unterschied hervorhob, der vorher lokal nicht so ausgeprägt war, hinterließ die Einführung der Sprachgrenze für eine kleine Gemeinde wie Bever einen sauren Nachgeschmack. Die örtliche Bevölkerung hatte nicht wirklich darauf gewartet, vom Hennegau nach Brabant umzuziehen. Sechzig Jahre später hält unser Mitarbeiter Koen Demarsin mit einigen Leuten Rückschau.

Het menselijk lichaam

In het werk van de Amerikaanse beeldend kunstenares Tschabalala Self (33) staat het menselijk lichaam centraal. Het aantal manieren waarop ze dat weergeeft, is onuitputtelijk en fascinerend.

TEKST Michaël Bellon - FOTO Christian DeFonte

Recente tentoonstellingen en performances van Tschabalala Self hadden plaats in Kunstmuseum St. Gallen, Le Consortium in Dijon, de Performa Biennale in New York City en het Hammer Museum in Los Angeles. Dit najaar brengt CC Strombeek de eerste Belgische solotentoonstelling van de New Yorkse kunstenares met werken uit haar Leisure Painting Series (2022), een hereneming van haar werk voor Performa, en één van haar *soft sculptures* uit stof.

Self schildert en maakt prints, maar ze maakt ook gebruik van naald, draad en textiel om werken te combineren tot dialogerende combinaties en installaties. Haar grote en kleurrijke werken zijn herkenbaar omdat ze altijd portretten en menselijke lichamen afbeeldt. Maar de poses, de gelaatsuitdrukkingen, de gemoedstoestanden, de verhoudingen, de motieven en de kleurencombinaties maken elk werk weer anders. Dat op zich maakt dat behalve het lichaam, het mentale, en het spirituele, ook identiteit, representatie en sociale interactie hoofdthema's zijn in haar werk.

Vormgeven

'Het ene werk voedt en staat altijd in relatie met het volgende', vertelt Self wanneer ze haar manier van werken voor ons toelicht vanuit New York. 'Het materiaal en het medium kies ik intuïtief naargelang wat het beste is om een bepaald idee uit te voeren. De stoffen die ik gebruik in de schilderijen

geven letterlijk een extra dimensie aan het werk, omdat ze ook letterlijk de wereld in een werk binnenbrengen. Verschillende stoffen en motieven zorgen voor verschillende associaties en soms sterke gevoelens bij de kijkers. Het gaat over iets samenvoegen, iets bouwen en vormgeven. Textiel wordt vaak geassocieerd met kleren en hoe mensen zichzelf vormgeven en presenteren. Daar zit veel symbolische en filosofische betekenis achter. Identiteit draait ook om hoe je vormgegeven en begrepen wordt door jezelf en anderen. Voor een echt of ingebeeld publiek. Dat proces doe ik over met de figuren en personages in mijn werk.'

Dat Self met haar werk de voorheen beperkte en vaak stereotiepe representatie van zwarte en bruine lichamen in de kunstgeschiedenis verrijkt, is mooi meegenomen, maar geen doel op zich. Eerder een vanzelfsprekendheid. 'Ik schilder zwarte lichamen en figuren omdat ik die wil schilderen, en omdat het niet in mij opkomt witte mensen te schilderen. Je schildert waaraan je je spiegelt. Op die manier pas ik gewoon in een lange traditie van Westerse artiesten. Mijn werk is ook niet meer of minder politiek dan dat van Picasso, al wordt het meer gepolitiseerd. Vooral door wie niet verwacht dat ik mezelf zou willen representeren en omdat nog veel mensen geloven dat het zwarte lichaam niet de moeite van het representeren waard zou zijn. Maar als zwarte vrouw met trots doe ik dat wel.'

Lichaam als inspiratiebron

Het is het lichaam op zich dat voor Self een eindeloze inspiratiebron blijkt. We hebben allemaal een lichaam. Dat geeft aanleiding tot existentiële vraagstukken omdat het lichaam materieel, veranderbaar en sterfelijk is. Het maakt deel uit van onze identiteit, maar benadrukt ook onze eindigheid. In mijn optiek bewonen het verstand en de geest ons lichaam, maar alle drie de aspecten zijn belangrijk. In dit digitale tijdperk lijken mensen soms te 'vergeten' dat ze een tastbaar lichaam hebben. Mensen nemen afstand van hun fysiek en 'associëren' zich met hun lichamen in plaats van het te belichamen. Dat maakt de existentiële angsten alleen maar erger.'

Over de enorme diversiteit in haar werk zegt Self ten slotte dat ze elke figuur en elk werk ziet als een nieuw personage en een individu. Sommigen zijn deels gebaseerd op of samengesteld uit mensen die ze kent of tegenkwam, op historische figuren of personages uit boeken en films. 'Ik zoek wel naar een gemeenschappelijke esthetiek en vind het fijn dat het werk herkenbaar is als het mijne. Alsof het allemaal leden zijn van dezelfde familie. Maar het is ook belangrijk dat elk werk zijn eigen identiteit heeft, want anders ben je mechanisch aan het reproduceren.' •

20 OKT TOT 4 FEB

Tschabalala Self

Grimbergen, CC Strombeek, 02 263 03 43

Mobiel wonen als tijdelijk alternatief

Op het braakliggende terrein van chocolatier Godiva in Koekelberg staat er tijdelijk een mobiele woning. In afwachting van de definitieve bestemming van het terrein komt er ook een gemeenschapsgebouw voor de buurt.

TEKST Gerard Hautekeur – FOTO Filip Claessens

Vzw SAAMO Brussel ziet in dit pilootproject nieuwe perspectieven om de woonnoden van dak- en thuislozen te lenigen. Eigenlijk komen tal van leegstaande terreinen – privé of overheid – voor dergelijke huisvesting in aanmerking. De mobiele nieuwbouw op het Godiva-terrein beantwoordt aan alle woonnormen van het Brusselse Gewest. Het gebouw is opgetrokken uit een houtskeletstructuur en de houten wanden, deuren en ramen zijn ter plekke gemonteerd.

Recht op wonen

‘De in houtconstructies gespecialiseerde firma De Noordboom uit Ronse heeft veertig jaar expertise in de bouw van ecologische

en energiezuinige woningen. De woning in Koekelberg bestaat uit twee identieke woon-eenheden. Het gaat om een heel compacte woonvorm van 25 m², bestaande uit een badkamer, een kitchenette, een slaapkamer en een leefruimte’, schetst opbouwwerker **Tineke Van Heesvelde** die mee aan de basis ligt van dit woon- en buurtproject. Van Heesvelde staat al dertig jaar op de bres voor dak- en thuislozen.

‘Vanuit SAAMO Brussel, de organisatie voor samenlevingsopbouw, ondersteunen we de meest kwetsbare bewoners in hun zoektocht naar een woning. Samen met hen komen we op voor het recht op wonen. Met dit doel smeedt SAAMO allianties met

andere verenigingen, want van het grondwettelijk recht op wonen is er na onze jarenlange actie weinig in huis gekomen. Integendeel, de betaalbare woningen worden almaar schaarser en er is een schrijnend tekort aan sociale huisvesting. In het Brussels Gewest staan er meer dan 50.000 huishoudens op de wachtlijst. Op de private huurmarkt botsen de kandidaten die wij ondersteunen op gesloten deuren. Deels uit frustratie is SAAMO zelf aan alternatieve oplossingen beginnen sleutelen. Het project op de Godiva-site in Koekelberg is daarvan een concreet voorbeeld.’

‘SAAMO Brussel is de bouwheer op het Godiva-terrein dat de gemeente Koekelberg twee jaar gratis ter beschikking stelt. Nadien wil de gemeente er sociale woningen bouwen. Twee alleenstaande mannen betrekken er eerstdaags hun huurwoning. Ze maken vanaf het prille begin deel uit van de werkgroep die actief deelnam aan de uitwerking van het project mobiel wonen. De twee huurders kunnen er maximaal twee jaar verblijven. Een begeleider van het Centrum Algemeen Welzijnswerk (CAW) stippelt met hen een traject uit om een permanente

“ De mobiele woningen beschouwen we als overgangproject voor meer structurele oplossingen, zoals de uitbreiding van sociale huisvesting.

woont te vinden. Ook met andere vragen of problemen kunnen ze bij het CAW terecht.’

Geen eiland

De mobiele woning staat niet op een eiland. ‘Er komt een collectieve ruimte van 35 m² die een functie krijgt in de buurt. We denken aan een fietsherstelplaats. Het terrein ligt langs een fietssnelweg op een steenworp van het metrostation Simonis. Op een gemeentelijke infovergadering stelden mensen uit de buurt voor om er een ontmoetingsruimte te maken voor jonge moeders en er een moestuin aan te leggen.’ De Godiva-site is ommuurd met kale betonplaten en kan beslist wat groen gebruiken. ‘Dit valt nog allemaal met de huurders en de buurt af te spreken’, stelt Van Heesvelde. ‘De aanbesteding voor de bouw van de collectieve ruimte is toegewezen aan Bati Terre, een coöperatieve vennootschap die zich toelegt op de recuperatie van bouwmaterialen en circulair bouwen.’

Opschaling

‘Voor de bouw van de mobiele woning zijn we niet over één nacht ijs gegaan. We werken

nauw samen met onderzoekers en studenten van de afdeling architectuur aan de KU Leuven. De Noordboom heeft de constructie grondig uitgetest. Op de Godiva-site staat het derde prototype dat vlot uit elkaar kan worden gehaald en naar een ander leegstaand terrein kan worden verplaatst. Van Heesvelde ziet hoopvolle perspectieven voor de opschaling van het proefproject waarin wooncoöperaties en particuliere firma’s zoals De Noordboom het voortouw kunnen nemen. Ze ziet veel bruikbare plaatsen. Studenten van de opleiding architectuur screenen in het Brussels Gewest 120 leegstaande terreinen. Ook de sociale huisvestingsmaatschappijen die een woonblok willen renoveren, zouden hun huurders tijdens de werken een onderdak kunnen bieden in mobiele woningen. We beschouwen ons experiment als een overgangproject naar meer structurele oplossingen zoals de hoognodige uitbreiding van de sociale huisvesting.’ ●

www.saamo.be/brussel

BOUWWERK

Krachtenspel

ONZE-LIEVE-VROUW-LOMBEEK Vorige eeuw werd hij omwille van twee brutale moorden de *Tragische molen* genoemd. Toen hij in de jaren 60 dienst deed als woning van kapitein Zeppos in de bekende jeugdserie werd hij omgedoopt tot *Zepposmolen*. Na zijn restauratie in 2001 kreeg de molen opnieuw zijn oorspronkelijke naam van 1391: *Hertboomsmolen*, verwijzend naar het nabije open weiland. Deze staakwindmolen is een sterk staaltje van duurzaamheid avant la lettre. Quasi alle bouwmaterialen komen uit eigen regio, enkel de kwartsietstenen zijn afkomstig uit de Jura. De kennis van sterkteleer, mechanica, aerodynamica en materialen die erin vervat zit, is indrukwekkend. Voor de bouw waren zo’n 30 à 40 volwassen bomen nodig en 10 verschillende houtsoorten. Sterk en vochtbestendig eikenhout werd gebruikt om het geraamte vast te houden. De assen zijn uit hout van de tamme kastanje, bestand tegen torsiekrachten. De spieën die de tanden van het molenrad vastzetten zijn dan weer uit essenhout omdat dat veerkrachtig is en niet splintert. Houtsoorten zonder sterke geur, zoals populier en olm, werden gebruikt voor de onderdelen die met het graan in contact kwamen. Smeedijzeren assen drijven de molenstenen aan. De groeven in de stenen hebben een specifieke kapping met een dubbele functie. Enerzijds malen zij de graankorrels fijn. Anderzijds brengen ze een ventilatiestroom op gang waardoor de te groffe korrels opnieuw naar binnen rollen en het fijne meel naar de buitenzijde wordt gestuwd waar het in de steenkuip terecht komt. De windweeg kreeg vorige eeuw een uitbouw of *buik*, zodat de molen nog een derde steenkoppel kon herbergen. Met een haspel draai je de molen verticaal op de wind. Bij voldoende windkracht worden op zondag de zeilen op de wieden gehesen. ●

TEKST & FOTO Tine De Wilde

Debateville in Vilvoorde

Leren argumenteren en debatteren

Debateville is een organisatie die kinderen vanaf het vijfde leerjaar leert debatteren, en zo allerlei vaardigheden aanscherpt. Na een succesvolle start in Brussel zet Debateville de stap naar de Rand, om te beginnen naar Vilvoorde.

TEKST Michaël Bellon - FOTO Filip Claessens

📍 Sophie Buysse

Directeur van Debateville is Sophie Buysse. Zij is jurist van opleiding, lid van denktank de Vrijdaggroep en lanceerde eerder Teach for Belgium, een programma dat mensen coacht om les te geven in concentratiescholen. Haar ervaringen met het onderwijs en met kwetsbare jongeren in Brussel zette haar er toe aan om met Debateville te starten. De debatorganisatie die in 2020, net voor corona, werd gelanceerd met veertig kinderen en drie vrijwilligers groeide uit tot een project waar vorig schooljaar 180 Brusselse kinderen en meer dan vijftig vrijwilligers deel van uitmaakten.

‘Onderwijs is de belangrijkste hefboom om de maatschappij te verbeteren’, verklaart Buysse. ‘Er zit heel veel onontgonnen talent bij onze jeugd. Tegelijk wijzen studies uit dat de onderwijskwaliteit en de spreek- en leesvaardigheid in Vlaanderen daalt. Vlaanderen

“ **Jongeren bouwen meer zelfvertrouwen op, denken na over hun mening en de maatschappij, denken gestructureerder.**

kent ook één van de meest ongelijke onderwijssystemen met een grote kloof tussen de meest bevoordeelde en meest benadeelde leerlingen.’

Een artikel in zaketijdschrift *The Economist* en de internationale studie *Debating the evidence* over de voordelen van debatonderwijs bracht Buysse op een idee. ‘Jongeren die in zo’n debatprogramma zitten, bouwen meer zelfvertrouwen op, denken na over hun mening en de maatschappij, zijn beter in staat om gestructureerd te denken, maar ook om van mening te kunnen veranderen. Daarnaast versterkt debatteren je taal- en communicatievaardigheden. Je vergroot je liefde voor het Nederlands, gaat actief leren door informatie op te zoeken om je argumentatie op te bouwen en bent beter in staat om kritisch om te gaan met informatie. Daardoor sta je met veel meer motivatie en zelfvertrouwen in het leven.’

Spelenderwijs democratisch

Debateville is er voor iedereen. Inschrijven gaat eenvoudig. De hoogte van het inschrijvingsgeld bepaal je zelf, naargelang je financiële draagkracht. Buysse: ‘Naar

1 POLITIEKETONGEN

Wetstraat – Kerkstraat

© Felixhoeve

onze debatgroepen komen jongeren uit gegoede milieus die later politicus willen worden, maar ook jongeren die thuis geen Nederlands spreken. We doen veel spelletjes die het leuk maken en zorgen ervoor dat iedereen nieuwe vrienden leert kennen, vaak met een andere sociaal-economische, culturele en religieuze achtergrond. In Brussel bedroeg onze aanwezigheidsgraad vorig schooljaar 89%. De deelnemers uit Brussel-stad, Molenbeek, Schaarbeek, Jette of Laken kwamen na een hele dag op school met plezier naar onze debatateliers.'

De kinderen brengen zelf de thema's aan waarover wordt gedebatteerd. Dat kan dan gaan van racisme over godsdienst tot TikTok en Spiderman. In de debatoefeningen leren ze argumenten ontwikkelen, kritische vragen stellen en standpunten verdedigen die niet per se de hunne zijn. 'Dat verbreedt je perspectief. Jongeren staan vaak echt open en zijn nieuwsgierig om elkaars standpunten te leren kennen. Op een constructieve manier met elkaar in dialoog gaan, begrijpen dat iedereen recht heeft op zijn opvattingen en het op een respectvolle manier oneens kunnen zijn met elkaar, zo gaat het er in een open democratie aan toe.'

Naar de Rand

De ateliers worden door vrijwilligers gegeven, vaak jonge mensen en studenten, maar even goed een ervaren topadvocaat. 'Het gaat om heel diverse profielen met een passie voor jongeren. Ze zijn dikwijls ook rolmodellen voor de deelnemers aan wiens ontwikkeling ze bijdragen. We bieden hen ook coaching en ondersteuning aan. De vrijwilligers vormen ondertussen een hechte groep die vaak samenkomt voor een drink of extra opleidingen.'

Voor de uitbreiding van Debateville naar CC Het Bolwerk in Vilvoorde kan Debateville nog altijd nieuwe vrijwilligers en partners gebruiken, zegt Buysse. 'Vilvoorde is een eerste logische stap in de Vlaamse Rand: dichtbij Brussel, met gelijkaardige uitdagingen en veel mogelijkheden. In de basisscholen doen we leuke debatworkshops om leerlingen warm te maken voor ons naschoolse programma. We hebben ook sterke partners aan vzw 'de Rand', de stad Vilvoorde, de Brede School en de Vlaamse overheid, maar ons netwerk mag gerust nog wat uitgebreid worden.'

www.debateville.org

De Vlaamse Rand in het parlement

➡ Het Randfonds heeft voor 2023 in totaal 2,88 miljoen euro aan subsidies toegekend. Het gaat onder meer om Taalpromotie Flankerend Onderwijs Secundaire Scholen in de Rand van vzw 'de Rand' (1 miljoen euro), communicatieondersteuning voor de campagne Vlaanderen Boomt (circa 40.600 euro) en de bouw van een nieuwe basisschool in Grimbergen (1,5 miljoen euro). Er lopen nog subsidieaanvragen vanuit het Felix Art & Ecomuseum in Drogenbos (57.890 euro), het Agentschap Natuur en Bos (500.000 euro) en Vlabinvest (1,5 miljoen euro).

➡ Met de hulp van het Randfonds ligt de Rand op koers om meer dan 200.000 bomen aan te planten in de regio, aldus Vlaams minister Ben Weyts (N-VA). In 2020 en 2021 gaf het fonds 3,10 miljoen euro aan het Agentschap Natuur en Bos waarmee bijvoorbeeld het Kraavaalbos in Asse werd uitgebreid. In 2021 en 2022 besteedde het fonds 566.000 euro aan de boomplantacties van de Bûûmplanters.

➡ In het kader van de actie Vlaanderen breekt uit konden tot dusver vier randgemeenten rekenen op subsidies voor onthardingprojecten. Sint-Pieters-Leeuw kreeg 2.788 euro voor het project Zuurstof voor de Vogelzangbeek, Merchtem 4.650 euro voor Scholen Merchtem breken uit, Linkebeek 2.200 euro voor Groenblauwe dooradering in de bebouwde ruimte en Beersel 2.634 euro voor Groenblauwe parels in de Zennevallei.

➡ Uit cijfers van Vlaams minister van Justitie Zuhair Demir (N-VA) blijkt dat 7 op 10 gemeenten met het hoogste percentage bedrijven met een hoge *crimiscore* zich in de Vlaamse Rand situeren. Zaventem voert de lijst aan met 24,82% of liefst 1.708 bedrijven.

Vlaams parlements lid Jeroen Tiebout (N-VA) pleit voor meer inspecties bij malafide ondernemingen in de Rand.

➡ Het Vlaams Belang lanceert een noodplan voor de Rand. Het moet een antwoord bieden aan wat de partij bestempelt als 'de razendsnelle omvolking'. Men verwijst hierbij onder meer naar het feit dat momenteel 7 op 10 kinderen in de Rand opgroeit in een anderstalig gezin. De partij eist de afschaffing van de faciliteiten, een tijdelijk vestigingsverbod voor vreemdelingen en de verplichting voor anderstalige landgenoten die in de regio komen wonen om Nederlands te leren.

➡ Vlaanderen maakt ruim 1 miljoen euro vrij om enkele gemeenschapscentra in de Vlaamse Rand verder te verduurzamen en te vergroenen: de Lijsterbes in Kraainem (399.300 euro), de Bosuil in Jezus-Eik (280.100 euro) en de Zandloper in Wemmel (360.000 euro). Vorige regeerperiode trok Vlaanderen ook al 4,5 miljoen euro uit voor duurzame en energie-efficiëntie maatregelen.

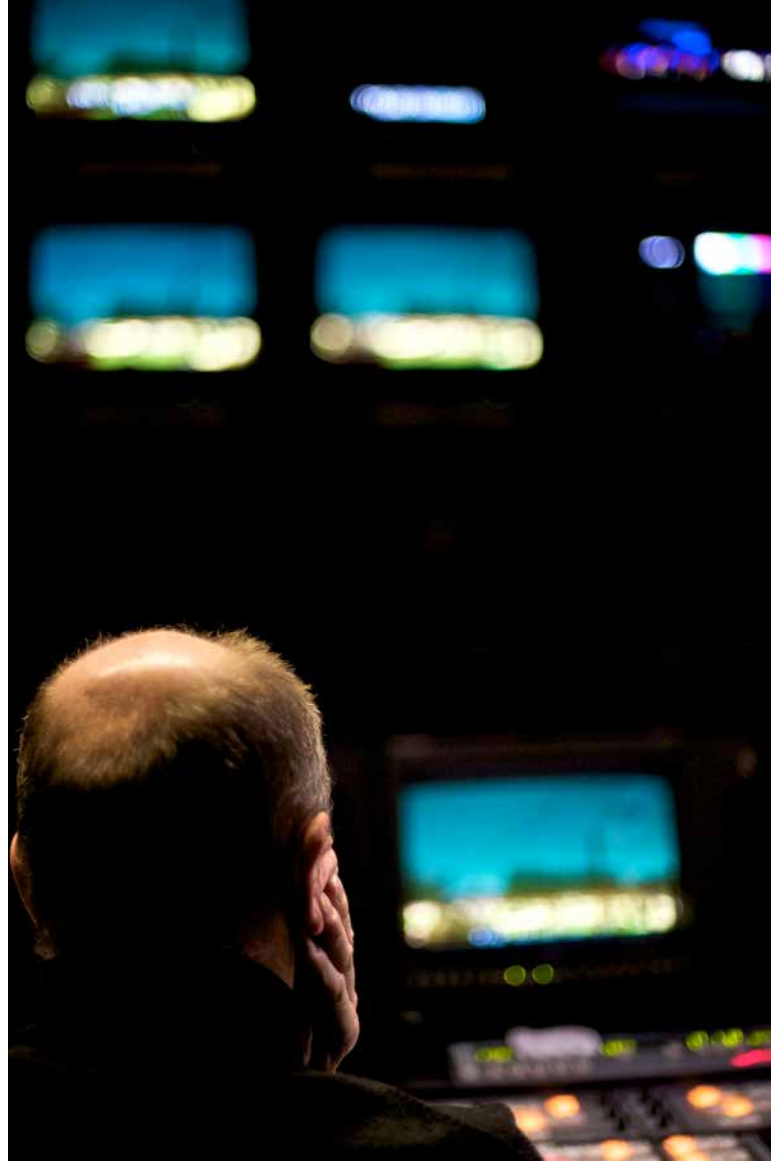
➡ Uit cijfers van Vlaams minister van Verkeer Lydia Peeters (Open VLD) blijkt dat de 19 randgemeenten in oktober 2022 in totaal 30 deelwagens ter beschikking stelden. In absolute cijfers stonden er het meeste voertuigen in Vilvoorde (7), gevolgd door Grimbergen (6), Tervuren (5), Machelen (3), Hoeilaart, Meise, Sint-Genesius-Rode en Sint-Pieters-Leeuw (2) en Beersel (1). In Asse, Dilbeek, Drogenbos, Kraainem, Linkebeek, Merchtem, Overijse, Wemmel, Wezembeek-Oppem, Zaventem was er geen enkele. De Vlaamse overheid streeft ernaar om in 2030 per 1.000 inwoners twee deelwagens ter beschikking te stellen. •

TEKST Luc Vanheerentals - FOTO Tine De Wilde

Nieuws en entertainment uit de Rand

In deze aflevering van onze reeks over de economie houden we de mediasector tegen het licht. De media zijn de laatste decennia flink gegroeid en stellen heel wat mensen tewerk. Gegeerde jobs, want werken voor televisie, radio of pers heeft een bepaald prestige. De regio telt opvallend veel toonaangevende mediabedrijven. Al is er een maar: de voorbije jaren zochten een aantal van hen andere horizonten op.

TEKST Jan Haeverans - FOTO Filip Claessens

Ooit was ons medialandschap simpel: radio en tv werden (bijna) exclusief gemaakt door de openbare omroep vanuit Brussel. Ook veel van de belangrijkste kranten zaten in de hoofdstad, in de buurt van de Jacqueminaan. Onder andere *De Standaard*, *Het Nieuwsblad* en *Het Laatste Nieuws*, en aan Franstalige kant onder meer *La Dernière Heure* en *La Libre Belgique* hadden er vele jaren hun redactiekantoren en vaak ook drukkerijen.

In de Rand was het toen nog stil: er gingen geen programma's de ether in, er klonk geen geratel van schrijfmachines, er rolden geen kranten en tijdschriften van de drukpersen. Dat zou snel veranderen. In 1978-79, na zo'n zestig jaar centrum van Brussel, verhuisde *De Standaard* naar de Gossetlaan in Groot-Bijgaarden. En in 1984 verhuisde eerst de drukkerij van *Het Laatste Nieuws* naar Kobbegem, deelgemeente van Asse, in 1991 gevolgd door de redactie. Ook *De Morgen*, een oorspronkelijk Gentse krant die decennialang in Brussel haar vaste stek had, verkaste in 2013 naar Kobbegem.

De groten der aarde (in Vlaanderen)

De belangrijkste mediagebeurtenis in de Rand was ongetwijfeld de oprichting van de

“Op een bepaald moment waren bijna alle grote Vlaamse mediabedrijven aanwezig in de Rand.

commerciële tv-zender VTM in 1989, die zich aan de Mediaaan in Vilvoorde vestigde. Het zorgde er mee voor dat het oude industriestadje plots het brandpunt werd van de Vlaamse tv en radio. Zo behoren tot de VTM-groep ook de radiozenders Qmusic en Joe, en de digitale rockzender Willy. En ook de concullega's van Play Media (tot voor kort SBS Belgium) vonden onderdak in Vilvoorde. Net als een aantal tv-productiebedrijven, waarvan Woestijnvis wellicht het bekendste is. Eyeworks en De Mensen vestigden zich dan weer in het nabijgelegen Zaventem. En zo waren op een bepaald moment bijna alle grote Vlaamse mediagroepen aanwezig in de Rand. DPG Media (samensmelting van De Persgroep en Mediaaan in 2018) wellicht het meest prominent met de kranten *Het Laatste Nieuws* en *De Morgen* en tv-zender VTM. Mediahuis (een groep gesticht door de mediagroepen Corelio en Concentra) had er de krant *De Standaard*. De Vijver Media

(sinds 2018 in handen van Telenet) heeft er met Woestijnvis en de Play-zenders ook een stevige poot. En Roularta ten slotte (uitgever van onder andere *Knack*, *Trends* en *Voetbal Magazine*) heeft zijn redactiekantoren dan wel net over de grens met Brussel, in Haren, maar heeft als eigenaar van de regionale zender RINGtv in Vilvoorde toch ook een band met de Rand. Tot 2017 participeerde de groep bovendien in Mediaaan, de toenmalige eigenaar van VTM.

Donker kantje

Een behoorlijk indrukwekkend palmares voor de Rand dus. Al werd de verhuis van een aantal mediabedrijven vanuit de grootstad naar de periferie door lang niet iedereen op gejuich onthaald. Een en ander paste dan wel in een algemene trend – veel bedrijven verhuisden vanuit de moeilijk bereikbare stad naar speciaal aangelegde bedrijventerreinen – vooral oudere journalisten kijken vaak met weemoed terug naar de tijden dat ze midden in de stad en de actie zaten. Dat ze bij wijze van spreken van de Wetstraat naar de redactie konden wandelen om hun stuk in te tikken. En hun interviews konden afnemen in een grand café of restaurant om

de hoek. Door de verhuis naar de Rand heeft het beroep volgens hen veel van zijn glans verloren. En zijn direct contact met de werkelijkheid, waarover kranten en tijdschriften horen te berichten.

Ook de werkomstandigheden in die nieuwe mediaomgeving zijn al eens een punt van kritiek. Berichten over mensen die als schijnzelfstandigen of onder een ander schijnstatuut (moeten) werken zijn legio. Net als het feit dat soms verwacht wordt dat werknemers lange uren kloppen voor weinig geld. En door het toenemende belang van websites, podcasts en sociale media is ook de werkdruk op heel wat redacties flink toegenomen, met uitval, burn-outs en andere gezondheidsproblemen tot gevolg. Er zit zeker ook een donker randje aan het blinkende uithangbord van de media. Bovendien lijkt de nieuwe trend dat mediabedrijven ook weer wegtrekken uit de Vlaamse Rand. In 2019 verhuisde *De Standaard* opnieuw naar het centrum van Brussel. Ook *Het Laatste Nieuws* en *De Morgen* vertrokken later in datzelfde jaar uit Kobbegem richting Antwerpen, in de schaduw van het centraal station. En in 2020 was het dan de beurt aan de nieuwsredactie van VTM, die

“ Er zit een donker randje aan het blinkende uithangbord van de media, dat zich vertaalt in soms slechte werkomstandigheden.

na 31 jaar de deur van de studio in Vilvoorde achter zich dichttrok om haar intrek te nemen in hetzelfde gebouw als *Het Laatste Nieuws* en *De Morgen*.

Betekent een en ander dat VTM in zijn geheel naar Antwerpen zal trekken? ‘Er is geen verdere verhuis gepland’, sust VTM woordvoester Tine Danschutter in een reactie per e-mail. Dat de nieuwsredactie vertrok, heeft volgens haar een heel andere reden: ‘In Antwerpen vormt VTM Nieuws het kloppend hart van NewsCity, samen met *Het Laatste Nieuws* en het radionieuws. Ook *De Morgen* en *Humo* vinden er onderdak. Elke redactie heeft er zijn eigenheid en toch zijn ze direct met elkaar verbonden.’ De kans dat VTM nog lang je dag kleurt vanuit Vilvoorde is dus groot. ●

FR Quelles sont les nouvelles du jour?

Dans cet épisode de la série à propos de l'économie, nous mettons en lumière le secteur des médias. Les médias se sont considérablement développés au cours des dernières décennies et emploient de nombreuses personnes. Des emplois convoités, car travailler pour la télévision, la radio ou la presse jouit d'un certain prestige. Notre région compte un nombre remarquable d'entreprises médiatiques de premier plan. Même s'il y a un mais: ces dernières années, certaines d'entre elles ont déjà cherché de nouveaux horizons. Et les paillettes médiatiques cachent certainement aussi un côté plus sombre. Par exemple, les conditions de travail dans le secteur ont déjà fait l'objet de critiques.

MIDDENIN

De fietser is niet langer eenzaam

Vijftig jaar geleden waren er zo goed als geen fietspaden. Dertig jaar geleden waren er nog steeds erg weinig fietspaden. Tien jaar geleden begon het tij te keren en vandaag ziet het er redelijk goed uit. Dat is voor een groot stuk te danken aan de druk vanuit de publieke opinie die stilaan pro velo georiënteerd is geraakt. Daar hebben de beleidshebbers op gereageerd door middelen vrij te maken voor voldoende goede fietsinfrastructuur. Kan het nog beter? Volmondig ja.

Maar is er de jongste jaren veel veranderd? Eveneens volmondig ja. Er werden lange fietsroutes naar Brussel aangelegd. Vanuit Mechelen en Leuven snijden de drukst bereden trajecten door de Rand, de kanaalroutes tussen Vilvoorde en Brussel of tussen Tubeke en Brussel mogen er zijn. Wie had gedacht dat er ooit een fietsbrug – met lift – de linkeroever met de rechteroever van het Zeekanaal zou verbinden aan het domein Drie Fonteynen in Vilvoorde?

Of had jij verwacht dat er een kanjer van een fietsbrug zou komen aan de oprit van Koningslo? De situatie voor de zwakke weggebruiker is daar eindelijk drastisch verbeterd. Je hoeft er niet langer je leven te riskeren. En in hoeveel gemeenten heeft men ondertussen gebruik gemaakt van de heraanleg van straten om ook fietspaden aan te leggen? Het aantal fietsstraten swingt zowat de pan uit. Aan heel wat treinstations kan je tegenwoordig een huurfiets nemen. Het fietsrapport oogt stilaan positief. Van mij mag dat zo nog even doorgaan. ●

TEKST Herman Dierickx – FOTO David Legréve

Gainsbourg pleit schuldig aan provocatie

Rudolf Hecke maakte undergroundmuziek en hippiehitjes. Serge Gainsbourg zorgde ervoor dat hij van zijn passie zijn beroep maakte. 'Gainsbourg raakt de essentie van artiest zijn. Hij pleit schuldig aan provocatie, maar komaan, als dat al niet meer mag.'

TEKST Tom Peeters – FOTO Filip Claessens

De voorstelling die auteur en muzikant Rudolf Hecke (62) dit najaar, samen met actrice en zangeres Clara Cleymans en gitarist Jo Mahieu, naar Linkebeek brengt, culmineert een overgave die nu al 38 jaar duurt. 'Ik ben een laatbloeier wat Gainsbourg betreft, maar de botsing was frontaal', klinkt het enthousiast in zijn muziekstudio in Hofstade. Zijn passie voor de iconische, controversiële Franse zanger, liedjesschrijver en beroepsprovocateur ontstond in 1985, zes jaar voor zijn dood. 'Ik woonde in een volledig zwart geschilderde kamer boven een café op de Leuvense Oude Markt. Daar hingen toen veel vrije geesten rond. Ik las er de gedichten van Jotie 't Hooft en wou ervaren wat zo'n zwarte kamer met me deed. Elke week ging ik met het weinige geld nieuwe platen kopen. De hoes van *Love on the beat* intrigeerde me: een wit geschminkte Gainsbourg had zich door William Klein laten fotograferen als femme fatale. Toen ik ermee thuiskwam nam dat beeld de hele kamer in bezit. Het was alsof hij me persoonlijk toesprak. Hij vertelde me dingen die ik nog nooit had gehoord.'

Indringende blik

Twee maanden later volgde een korte ontmoeting in Vorst Nationaal. Hecke stond

vlakbij het podium toen een vrouwelijke fan tegen hem flauwviel. 'Twee security-agenten hebben ons allebei uit het publiek getrokken. Voor ik het goed en wel besepte, stond ik met die dame in mijn armen in de backstage, waar Gainsbourg zich tijdens instrumentale intermezzo's terugtrok. Ik herinner me zijn indringende blik: wat is hier aan de hand? We hebben elkaar een minuut in de ogen gekeken tot hij opnieuw het podium op moest.'

Drie boeken en vele lezingen en voorstellingen later zegt Hecke dat Gainsbourg hem nooit heeft ontgoocheld. 'Je kan voor of tegen zijn, maar zijn impact is enorm.' Dat ondervond hij onlangs op de begrafenis van Jane Birkin. Zij was zijn muze op de hijgerige hit *Je 't aime... moi non plus*, die in 1969 insloeg als een bom, en de enige die het langere tijd met hem uithield omdat ze tegengas gaf en zich niet zomaar liet kneden.

Schilderen met woorden

'Voor het eerst in die twaalf jaar dat ik het leven en het werk van Gainsbourg naar de mensen breng, zag ik zoveel fans bij mekaar. Na de dienst ben ik een halfuur in de kerk blijven zitten. Ik nam enkele foto's van de bloemen. De kist was weggedragen. Daar is het idee ontstaan om de twee ex-geliefden

vanuit hun graf met elkaar in conversatie te laten treden. Ze liggen allebei begraven op Montparnasse, zij bij haar dochter Kate, hij 100 meter verderop bij zijn ouders. Ik laat hen postuum terugblikken op hun tumultueuze huwelijk.'

Met die encenering stapt Hecke uit zijn comfortzone. 'Ik ben geen acteur, ik moet het hebben van de gepassioneerde manier waarop ik over hem vertel. Hij kon echt schilderen met woorden. Neem *Marilou sous la neige* dat een vredig sneeuwlandschap lijkt te beschrijven. Maar graaf je dieper dan merk je dat het hoofdpersonage de brandblusser heeft leeggespoten op de vrouw die hem er de kop mee heeft ingeslagen. De 'sneeuw' dekt de gruwel toe. Het straffe is dat hij ook de hits die hij voor anderen schreef vol dubbelzinnigheden stak. Hij lachte met zichzelf, maar ook met zijn vertolkers en met de hele business.'

Voetsj doen

De goegemeente en de pers focuste zich vooral op Gainsbourgs missie als provocateur. 'Eigenlijk wilde hij net als de provo's iets in beweging zetten zonder er richting aan te geven. Hij wist heel goed dat een choquerende titel aandacht opleverde. De

Zoektocht naar rust en vrijheid

laatste jaren van zijn leven was hij gedegouteerd door het geweld op het nieuws. Hij ging hardhandig om met zichzelf en vaak ook met anderen, en kon een ordinaire, misogynie dronkenlap zijn. Tegelijk was hij heel vredelievend.

‘Gainsbourg pleit schuldig aan provocatie, maar komaan, als dat al niet meer mag! Voor mij raakte hij de essentie van artiest zijn en die wil ik doorgeven. Ik heb me vaak een missionaris gevoeld, zeker als er voor een lezing maar drie man opdaagde. Maar voor mijn boek over passie zei wijlen Anderlecht-manager Michel Verschuere me dat je in het leven vooral *voesj moet* doen, want de dag dat je stopt zou weleens de dag voor de dag van de doorbraak kunnen zijn.’

Om zijn 40-jarig jubileum als muzikant te vieren, haalt Hecke straks met God=doG zijn solodebuut uit 1988 van onder het stof. Het undergroundproject waarmee hij ooit uitgeroepen werd tot de nieuwe Nick Cave, het voorprogramma's speelde van Iggy Pop en Björk. Het ligt hem nauwer aan het hart dan het hippiecollectief Pop in Wonderland waarmee hij in de jaren 1990 eventjes goed geld verdiende op de Vlaamse podia. Maar samen met zijn verliefdheid voor de zangeres verdween ook de nood om catchy flowerpowerhits te schrijven. ‘Het was fijn om met ons omgebouwd brandweerbussje Vlaanderen rond te tuffen, maar ik kon niet meepraten met de mensen die ik in dat circuit ontmoette. Mijn ego werd te groot, ik nam veel drugs en heb die band van binnenuit gesaboteerd.’

God=doG staat voor opflakkerende passie. ‘Het is ook een alternatief voor een wereld waarin niets kunnen behalve jezelf verkopen tot een edele kunst is verheven. Met hun oortjes en Netflix-abonnement is de interesse in de goede klank weggedeemsterd. Men laat zich liever leiden door vage algoritmes: als je dit goed vindt, moet je ook dat bekijken of luisteren. Ik zal verdomme zelf wel uitzoeken wat ik goed vind! Maar straks ben ik weer de oude zaag. ‘Papa, toch niet weer een levensles?’, zegt mijn dochter me soms. ●

DO – 12 OKT – 20.00

Gainsbourg

Clara Cleymans, Rudolf Hecke & Jo Mahieu

Linkebeek, GC de Moelie, 02 380 77 51

Voor Thomas Dieltjens, de artistiek leider en pianist van Het Collectief, zijn de stukken van de Amerikaanse componist Morton Feldman ideaal om in de sauna te beluisteren. Hopelijk draait men de verwarming in de sacristie van de abdijkerk van Grimbergen open tijdens de voorstelling van het ensemble.

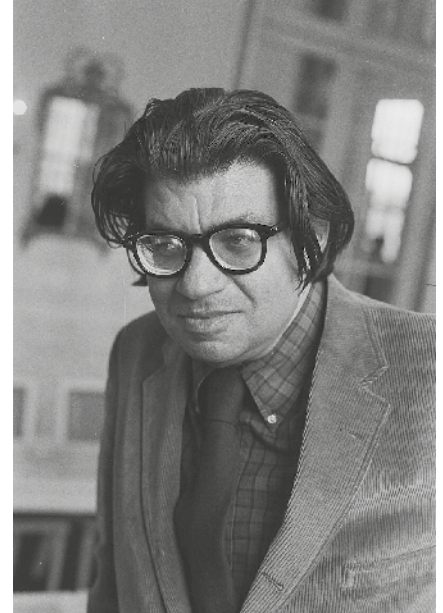
TEKST Tom Peeters – FOTO archiefbeeld

De Amerikaanse componist Morton Feldman (1926-1987) is nooit van het volgzaam type geweest. Precies dat spreekt pianist Thomas Dieltjens (53) en zijn collega's bij Het Collectief zo aan. ‘Zijn muziek is pas na een tiental jaar in ons programma geslopen, maar ik was er eerder al zot van’, zegt Dieltjens. ‘Tegenwoordig spelen we elk jaar iets van Feldman. In de voorbije 150 jaar en zeker na WO II waren er heel wat componisten actief die, als ik het oneerbiedig mag zeggen, een of ander -isme achterna liepen. Daardoor is mijn respect voor componisten die volledig autonoom een oeuvre ontwikkelen alleen maar gestegen. Anders dan een connectie te zoeken met de popscene, zoals de minimalisten, is Feldman de vertaler van het Amerikaanse expressionisme.’

Op zoek naar rust

‘Het klinkt misschien gek, maar als ik muziek hoor in de sauna moet ik altijd veel moeite doen om die te laten binnenkomen. Ik slaag er maar niet in de knop van professionele muzikant uit te zetten. Ik besef dat het een vorm van beroepsmissvorming is, maar ik word onrustig en zenuwachtig van het vaak stuitende simplisme van de muziek die ik op veel plekken te horen krijg. En zeker in de sauna wil je in de eerste plaats toch rust? Geef mij daar dus maar Feldman.’ (lacht)

Het is trouwens niet bij een gedachte-experiment gebleven, ooit was het bijna zover. ‘Samen met slagwerker Tom De Cock en Het Wilde Westen, het Kortrijkse cultureel centrum, heb ik geprobeerd een muziekevent op te zetten in een saunacomplex. Uiteindelijk bleek het te duur, maar we blijven proberen. In dit tijdsgezicht zijn veel mensen op

⌚ Feldman in concertgebouw Amsterdam.

zoek naar rust, alleen worden ze, beïnvloed door allerhande playlists, allemaal dezelfde richting uitgestuurd, met name naar die van het neo-minimalisme van pakweg Ludovico Einaudi. Die muziek is aan de buitenkant heel aantrekkelijk, en je kan er instant rust in vinden, maar de muziek van Feldman is beter.’

Kosmische noten

Wat is er dan zo speciaal aan zijn composities? ‘In het begin van het stuk krijgt het publiek vaak de indruk dat het nergens naartoe gaat, maar omdat de muziek zo langgerekt is, kan je niet anders dan op een bepaald moment loslaten, ofwel verveeld buitengaan. Eens die passage voorbij is, beland je in een soort van hypnose, een andere staat van bewustzijn. Dat gebeurt ook bij andere muziek, maar Feldman gaat er expliciet naar op zoek.’

Hier verschijnt het mathematische aspect van zijn muziek, dat ook *Crippled Symmetry* (1983) typeert. ‘Feldman houdt van in- en uitbreiden. Noten schuiven naar elkaar toe en weer van elkaar weg, zoals sterren en planeten in de kosmos. De afstand tussen de noten bedwelmt je hersenen omdat die geprogrammeerd zijn om altijd hetzelfde te verwachten, maar je krijgt steeds iets anders, al besef je dat pas achteraf. Het geweldige is dat Feldman die wiskunde gebruikt om vrij en geëmancipeerd te kunnen zijn.’ Het intieme kader van de sacristie van de abdijkerk van Grimbergen zorgt alvast voor een gewijde sfeer die rijmt met de opgeroepen muzikale magie. Volgens Dieltjens beschikt de ruimte over ‘voldoende galm zonder dat het een soep wordt’. ●

WO – 25 OKT – 20.30

Crippled Symmetry (Morton Feldman)
Het Collectief

Grimbergen, sacristie Abdijkerk, 02 263 03 43

N6 Brussel-Bergen

De weg naar Parijs

De N6 loopt van Brussel over Halle en Bergen door tot in Parijs, maar vanaf de Franse grens wordt het de N2. Van Brussel tot aan die grens tel je 66 km bij op de teller. Ruim 7 km daarvan liggen in de Vlaamse Rand.

TEKST Luc Vander Elst – FOTO Filip Claessens

Van alle N-wegen die uit Brussel vertrekken, is de N6 zowat de oudste. De weg werd aangelegd tussen 1704 en 1718. Het gedeelte in de Vlaamse Rand, van Halle tot Anderlecht, zelfs eerst tussen 1704 en 1706. Napoleon selecteerde de weg als *route impériale* die Parijs met Amsterdam verbond.

Vanaf de rotonde in Halle vormt de steenweg de grens tussen Halle en Sint-Pieters-Leeuw. Even verder kom je bij bushalte Côte d'Or, verwijzend naar de aloude chocoladeproducent en hofleverancier. Vandaag vind je hier de site van Barry Callebaut en Kraft Foods, die het merk met de olifant overnamen.

Moordkruis

Het patroon van de weg is hier nog altijd dat van de klassieke, puur autogerichte steenweg. Van de oorspronkelijke vier rijvakken is er wel eentje omgeturnd tot een busbaan, maar voor het overige blijven fietsers en voetgangers heel karig bedeed. We rijden langs grote bedrijvensites of door verspreide bebouwing. Daarachter strekt zich nog een hoop open ruimte uit. Vanaf de volgende rotonde valt de grensbepalende functie van de N6 weg en rijden we volledig over het grondgebied van Sint-Pieters-Leeuw. In een flauwe bocht, ter hoogte van de

Tobie Swalusstraat, merken we een eerste, beperkte vorm van erfgoed op: de kapel van het Heilig Hart staat hier al meer dan 150 jaar; vandaag is ze volledig onderkomen. Vlak daarnaast staat een oude herberg uit dezelfde periode van de 19e eeuw: gebouwd rond 1870. Amper honderd meter verderop merken we rechts in de gevel van een oude schuur met huisnummer 775 een *moordkruis* voor een soldaat die hier in 1708 werd doodgeschoten. Het zijn allemaal eerder onopvallende erfgoedelementen langs een drukke steenweg.

De busbaan is ondertussen verdwenen en we rijden nu op een sterk gebetonneerd stuk met twee rijvakken in elke richting en daarnaast telkens een fietspad en een voetpad. De bebouwing wordt stilaan intenser. Even verder ligt links, in de bocht met de Europalaan, de voormalige hoeve Hof Sint-Elooi, waarvan de geschiedenis teruggaat tot in de middeleeuwen. Door de eeuwen heen was dit een tolnhuis, een herberg en een hoeve. Maar het meest in het oog springende erfgoedelement ligt achter de volgende bocht aan de rechterkant: de monumentale abdijhoeve Ten Brukom. Het springt in het oog als historisch erfgoed en is een voormalige 19e-eeuwse abdijhoeve van de cisterciënzerabdij van Ter Kameren.

Schaamgroen

Vanaf het kruispunt met de Europalaan krijgt de N6 een laanbeplanting aan de rechterkant en op de middenberm. Het schaamgroen zorgt voor een wat landelijkere aanblik. Hier is een fietspad aangelegd, niet echt afgesloten van de rijweg, maar wel duidelijk herkenbaar en min of meer veilig. Behalve natuurlijk bij elke in- en uitrit van een handelszaak of een bedrijf. Het loopt door tot diep in Sint-Pieters-Leeuw. Tegelijk ligt er nu tussen de twee rijvakken en het fietspad nog een parkeerstrook voor auto's, die ook de veiligheid van de fietsers weer wat hypothekeert. Hier verdwijnt de bebouwing: eerst aan de linkerkant van de weg en wat verderop ook aan de rechterkant, waardoor we door open landschap rijden en de omgeving een stuk aangenamer wordt. Ware het niet dat de parkeerstroken hier worden ingenomen door permanente parkeerdruk van vrachtwagens en trailers, die het zicht op dat open landschap weer beper-

“ De N6 kent verschillende gezichten: van een ordinaire steenweg voor auto's met interessant erfgoed over een heraanleg tot het groen van Vogelzang.

ken. De verkeersborden – maximaal 72 uur parkeren en 3,5 ton maximum – wijzen erop dat wij niet de enigen zijn die de truckparkings als een probleem ervaren.

Vanaf het kruispunt met Hoogelst is de Bergensesteenweg weer de scheidslijn tussen twee gemeenten: links Sint-Pieters-Leeuw, rechts Beersel. Bij de volgende rotonde met de Laaklinde en de Lotstraat kunnen we rechts naar Lot en naar het kasteel van Beersel. Links naar Coloma, de Rozentuin en het kasteel van Gaasbeek, allemaal toeristische trekpleisters op een boogscheut van deze steenweg. Zolang de N6 de grens is tussen Beersel en Sint-Pieters-Leeuw wisselen de blokkendozen van baanwinkels af met historische woonkorrels en achterliggend open landschap.

Vanaf de Grensstraat loopt de steenweg weer volledig op het grondgebied

EN Paris-bound highway

The N6 road runs from Brussels through Halle and Mons all the way to Paris, with over 7 km of this route situated in the Vlaamse Rand. The N6 is arguably the oldest of all the N-roads starting from Brussels. The route was built between 1704 and 1718, with the section in the Rand being the first, completed between 1704 and 1706. Napoleon decided the road should be designated an *imperial* route connecting Paris to Amsterdam. The route's design is still that of a classic, car-centric thoroughfare. Despite the conversion of one of the original four lanes to a bus lane, cyclists and pedestrians are still largely underserved. Ongoing infrastructure enhancements starting from Zuun are designed to improve the safety of the N6. Just beyond the busy highway on the edge of Brussels lies Vogelzang, a delightful haven of greenery.

van Sint-Pieters-Leeuw. De Tuinwijk Zuun aan de rechterkant springt in het oog. De Tuinwijk werd bij het begin van de jaren 1920 aangelegd in opdracht van de Gewestelijke Maatschappij van goedkope woningen van de kantons Halle, Sint-Kwintens-Lennik en Ukkel en zijn van de hand van de Brusselse architect Camille Damman.

Werken gedurende zeven jaren

Vanaf Zuun rijden we ook de werfzone van het Agentschap Wegen en Verkeer binnen, want de N6 krijgt een grondige facelift. AWV, Aquafin en de gemeente werken in acht fasen aan de steenweg over een afstand van 2,7 km van bij het kruispunt met de Ruisbroeksesteenweg tot bij het kruispunt met de Brusselbaan.

De oorspronkelijke timing liep van 2020 tot 2027. De inspiratie voor de verbetering van de steenweg is volgens Wegen en Verkeer ontstaan uit 'de ongevalstatistieken die aantonen dat er jaarlijks gemiddeld twintig ongevallen met licht- en zwaargewonden plaatsvinden op dat 2,7 km lange traject. Die cijfers bevestigen de verkeersonveilige toestand op de Bergensesteenweg. Een degelijke fietsinfrastructuur ontbreekt en de voetpaden zijn te smal en/of in slechte staat. Voetgangsoversteken zijn nauwelijks beveiligd en de leefkwaliteit van de woonomgeving komt zwaar onder druk te staan. Het traject kent een breed wegprofiel dat uitnodigt om te snel te rijden. Daarnaast ontbreekt het aan kwaliteitsvolle ingerichte groene ruimte.' We citeren hier even de website van het Agentschap Wegen en Verkeer. Tegelijk stellen we vast dat het citaat eigenlijk geldt voor alle N-wegen van en naar Brussel. Er is dus nog veel werk aan de winkel en misschien hoeven we niet te wachten op de ontluisterende ongevalstatistieken om de veiligheid van voetgangers en fietsers en de woon-, omgevings- en leefkwaliteit te verbeteren.

In elk geval mogen Zuun en Negenmanneke verbeterde kruispunten verwachten en meer ventwegen bij de winkelcomplexen, waardoor er minder gevaarlijke kruisingen ontstaan. Het sluipverkeer wordt ontmoedigd en de businfrastructuur wordt verbeterd. Voetgangers en fietsers krijgen een plek op volwaardige voet- en fietspaden langs beide

kanten van de N6. Bomen en groeneilandes verbeteren de kwaliteit en de beleving van de openbare ruimte. Al kan dat laatste zeker nog wat explicieter, want op heel wat plekken blijkt beton nog altijd sterk te overheersen en blijft de groenaanleg eerder beperkt.

In 2023 loopt fase 4 van de werken voor de herinrichting van de Bergensesteenweg tussen de Jan Vanderstraetenstraat en het Laurierplein en krijgt Shopping Pajot een nieuwe verbindingsweg. Zeven jaar is een lange tijd van werkhinder voor omwonenden en handelaars, maar het eindresultaat zal de miserie hopelijk snel doen vergeten.

Oase Vogelzang

Vanaf Zuun rijden we Negenmanneke binnen, de gemeente die genoemd is naar de tolmunt die hier in de 16e en 17e eeuw werd geïnd. Tot voor kort was de situatie voor fietsers en voetgangers hier ronduit lamentabel, maar de wegenwerken laten het beste verhopend voor de toekomst, ook al blijven de mogelijkheden tot herinrichting beperkt door de lintbebouwing langs beide kanten van de steenweg. Achter die lintbebouwing krijgen de Zuunbeek en haar zijbeken links en rechts

van de Bergensesteenweg wél meer ruimte. Hier en daar wordt de Zuunbeek opnieuw opgelegd en soms verdwijnen zelfs hele gebouwen die eertijds over de rivier werden gebouwd. Parken en open ruimte, zoals het Damiaanpark en Wilder, krijgen een makeover met meer ruimte voor natuur en water. Ook die betere groen-blauwe dooradering moet de hele leef-, woon- en werkomgeving op termijn een boost geven.

We rijden verder en komen aan bij het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. De Vogelzangbeek is de grens tussen de twee gewesten. Het is normaal gesproken een beek waar je onopgemerkt aan voorbijrijdt en die geprangd zit tussen bedrijven, woningen en andere harde infrastructuur. Nauwelijks zichtbaar van op de steenweg, maar wie de moeite neemt om hier links of rechts van de Bergensesteenweg het wandelpad in te slaan, kan plots herademend en komt in een vrij rustige groene oase terecht die Brussel met Vlaanderen verbindt, eerder dan dat ze de gewesten scheidt. Hier takken ook de wandelnetwerken uit beide regio's op elkaar aan. Een verademing en een gebiedje om te ontdekken. ●

PODIUM

THEATER

Te Gek?! Open geest. Het komt voor in de beste families

Mathias Vergels & Manu Huylebroeck

DO – 5 OKT – 19.30

Grimbergen, Sporthal PZ Sint Alexius,
02 263 03 43

VR – 6 OKT – 20.30

Vilvoorde, CC Het Bolwerk, 02 255 46 90

ZA – 7 OKT – 20.30

Tervuren, CC De Warandepoort,
02 766 53 47

DO – 26 OKT – 20.30

Sint-Pieters-Leeuw, CC Coloma,
02 371 22 62

VR – 6 OKT – 20.30

Ik, Malik

De Wimmen

Hoeilaart, GC Felix Sohie,
02 657 05 04

DO – 12 OKT – 20.15

De Kwetsbaren

fABULEUS

Alseberg, CC de Meent,
02 359 16 00

VR – 13 OKT – 20.30

Zo vader, zo zoon!

Farcetheater

Vilvoorde, CC Het Bolwerk,
02 255 46 90

13 EN 14 OKT – 20.00

De felomstreden troon van Edward II

Overdatum

Asse, Oud Gasthuis,
02 456 01 60

17, 18 EN 19 OKT – 20.30

Faren

Ellis Meeusen & Milan Vandierendonck

Grimbergen, trailer parking
CC Strombeek, 02 263 03 43

WO – 18 OKT – 20.00

Grind

Kommil Foo

Zaventem, CC De Factorij, 02 307 72 72

Poupehan

Het laatste bedrijf/ Die Mannschaft

WO – 18 OKT – 20.30

Dilbeek, CC Westrand, 02 466 20 30

VR – 20 OKT – 20.00

Zaventem, CC De Factorij, 02 307 72 72

DO – 19 OKT – 20.00

Sartre en de Beauvoir

Frank Focketyn & Sien Eggers

Asse, Oud Gasthuis, 02 456 01 60

DO – 19 OKT – 20.30

Luc en Bart, een paar apart

Bart Kaëll & Luc Appermont

Wemmel, GC de Zandloper,
02 460 73 24

VR – 20 OKT – 20.15

Surfer Rosa Begijntje

Het Nieuwstedelijk

Alseberg, CC de Meent, 02 359 16 00

VR – 20 OKT – 20.30

Tir Arthur

Warre Borgmans & Bo Spaenc

Overijse, CC Den Blank, 02 687 59 59

WO – 25 OKT – 20.30

Tot Onze Grote Spijt

Johan Terryn

Hoeilaart, GC Felix Sohie, 02 657 05 04

WO – 25 OKT – 20.30

De Zonnekoning Ongezien

Johan Op de Beeck & Ann Pareyn

Dilbeek, CC Westrand, 02 466 20 30

DO – 26 OKT – 20.30

Vaderlandsloos

Jr.cE.sA.r, Arsenal & KVS

Grimbergen, CC Strombeek, 02 263 03 43

VR – 27 OKT – 20.30

Hoe te leven

Martha!tentatief/

Johan Petit & Herwig Ilegems

Vilvoorde, CC Het Bolwerk, 02 255 46 90

VR – 27 OKT – 20.00

De geur van bloedend gras.

Een intersekse verhaal

Emmanuelle Verhagen

Meise, GC De Muze van Meise, 02 892 24 40

28 EN 29 OKT – 19.00 EN 15.00

Telduivel (+8j)

De Zonderlingen

Wezembeek-Oppem, GC de Kam,
02 731 43 31

KIDS

Knor (+6j)

familiefilm

ZO – 1 OKT – 10.30

Zaventem, CC De Factorij, 02 307 72 72

DI – 31 OKT – 15.00

Grimbergen, CC Strombeek, 02 263 03 43

WO – 4 OKT – 14.00

Hou uw manieren (3-8j)

De Proefkonijnen

Drogenbos, GC de Muse,
02 333 05 70

ZO – 8 OKT – 15.00

Pinocchio (+6j)

Sprookes Enzo

Dilbeek, CC Westrand,
02 466 20 30

ZO – 8 OKT – 14.00

Tijdreizen (3-12j)

Kinderhoogdag

Wezembeek-Oppem, GC de Kam,
02 731 43 31

Superkat Maurice (+6j)

familiefilm

ZO – 8 OKT – 10.30

Tervuren, CC De Warandepoort,
02 766 53 47

DI – 31 OKT – 14.00

Dilbeek, CC Westrand, 02 466 20 30

ZO – 8 OKT – 13.00

Ondersteboven (3-12j)

Bos Op Stelten

Grimbergen, Prinsenbos,
02 263 03 43

WO – 11 OKT – 15.00 EN 20.00

The Little Mermaid

familiefilm

Overijse, CC Den Blank,
02 687 59 59

ZA – 14 OKT – 19.00

Proof of Insanity (+8j)

Zinzi & Evertjan

Vilvoorde, CC Het Bolwerk, 02 255 46 90

ZO – 15 OKT – 11.00

Bo's Bos (+3j)

Theater Spoor 6

Jezus-Eik, GC de Bosuil, 02 657 31 79

ZO – 15 OKT – 15.00

Rommelpaard (+3j)

4Hoog

Vilvoorde, CC Het Bolwerk, 02 255 46 90

ZO – 15 OKT – 15.00

Peek-a-boo (+4j)

Compagnie Charlie

Linkebeek, GC de Moelie, 02 380 77 51

ZO – 15 OKT – 15.00

Akke Akke Tuut (+3j)

4Hoog

Asse, Oud Gasthuis, 02 456 01 60

© Clara Hermans

Wezen (15/10)

ZO – 15 OKT – 15.00

Wezen (+8j)

fABULEUS & Action Zoo Humain/

Maxime Waladi

Zaventem, CC De Factorij, 02 307 72 72

ZA – 21 OKT – 10.00

Djembé (6-12j)

Vitamine OK

Wemmel, GC de Zandloper, 02 460 73 24

Hope (+5j)

Sprookjes Enzo

ZA – 21 OKT – 19.00

Vilvoorde, CC Het Bolwerk, 02 255 46 90

ZA – 28 OKT – 19.00

Tervuren, GITO, 02 766 53 47

ZA – 21 OKT – 19.00

Time goes bye bye (+7j)

Compagnie Barbarie

Overijse, CC Den Blank, 02 687 59 59

ZO – 22 OKT – 14.00

Mijn Vlek (+4j)

Compagnie O Quel Dommage

Sint-Genesius-Rode,

GC de Boesdaalhoeve, 02 381 14 51

ZA – 28 OKT – 15.00

Maan (+2j)

Het Wolk

Meise, GC De Muze van Meise, 02 892 24 40

ZA – 28 OKT – 18.30

Griezelbal (+10j)

Halloweenzoektocht voor kleuters

Kraainem, GC de Lijsterbes, 02 721 28 06

28 EN 29 OKT – 19.00 EN 15.00

Telduivel (+8j)

De Zonderlingen

Wezembeek-Oppem, GC de Kam,
02 731 43 31

MA – 30 OKT – 9.00

Griezelbal (+3j)

familiefilm

Kraainem, GC de Lijsterbes, 02 721 28 06

MA – 30 OKT – 15.00

**Ruby Kiewmans,
tiener met tentakels**

Vilvoorde, CC Het Bolwerk, 02 255 46 90

DI – 31 OKT – 14.00

**De legende van
Samourai Henk (+6j)**

familiefilm
Wemmel, GC de Zandloper, 02 460 73 24

DI – 31 OKT – 14.00

De Gebroeders Schimm (+9j)

familiefilm
Zaventem, CC De Factorij, 02 307 72 72

DI – 31 OKT – 15.00

The Super Mario Bros. Movie

familiefilm
Alseberg, CC de Meent, 02 359 16 00

HUMOR

Aangespoeld

Sven De Ridder Company

3 EN 4 OKT – 20.00

Meise, GC De Muze van Meise,
02 892 24 40

VR – 6 OKT – 20.30

Tervuren, CC De Warandepoort,
02 766 53 47

WO – 4 OKT – 20.00

Words. Beats. Jokes

'Nuff Said

Vilvoorde, CC Het Bolwerk, 02 255 46 90

DO – 5 OKT – 20.00

Erhan Demirci

Comedy Club #1

Schepdaal, café De Rare Vos, 02 466 20 30

ZO – 8 OKT – 14.30

Drie dozijn rode rozen

Loge10

Asse, Oud Gasthuis, 02 456 01 60

DO – 12 OKT – 20.30

Loslaten

Jan Van Looveren

Vilvoorde, CC Het Bolwerk, 02 255 46 90

VR – 13 OKT – 20.00

De weg kwijt

Nigel Williams

Meise, GC De Muze van Meise, 02 892 24 40

DO – 19 OKT – 20.30

Raar, hè?! (try-out)

Gili

Sint-Genesius-Rode,

GC de Boesdaalhoeve, 02 381 14 51

VR – 20 OKT – 20.00

Rebel

Thomas Smith

Asse, Oud Gasthuis, 02 456 01 60

ZA – 21 OKT – 20.00

Mag ik even?

Kamal Kharmach

Wezembeek-Oppem, GC de Kam,
02 731 43 31

WO – 25 OKT – 20.30

Ten Aarzel

Pieter Verelst

Vilvoorde, CC Het Bolwerk, 02 255 46 90

DO – 26 OKT – 20.30

Kwestie van Smaak

Lukas Lelie

Dilbeek, CC Westrand, 02 466 20 30

VR – 27 OKT – 20.30

Het Derde Oog

Robrecht Vanden Thoren

Grimbergen, CC Strombeek, 02 263 03 43

LITERATUUR

WO – 4 OKT – 20.30

Delphine Lecompte

Schrijvers op Zondag

Zaventem, CC De Factorij, 02 307 72 72

GIST. Zennegesprekken

ZO – 8 OKT – 16.00

Matthijs De Ridder over

Paul Van Ostaijen

ZO – 22 OKT – 16.00

Hans Jürgen Balmes & Geert Buelens

Beersel, Huis Herman Teirlinck,

huisvanhermanteyrlinck.be

WO – 25 OKT – 20.00

Ontmoeting met

Hilde Van Mieghem

Meise, GC De Muze van Meise, 02 892 24 40

📍 Loslaten (8/10)

© Ellie Vanden Brande

DANS

DO – 5 OKT – 20.30

Fa

Compagnie Amoukanama

Dilbeek, CC Westrand, 02 466 20 30

6 EN 7 OKT – 20.00

Fase

Rosas

Zaventem, CC De Factorij, 02 307 72 72

DO – 26 OKT – 20.15

Sensus

Lobke Lemans

Alseberg, CC de Meent, 02 359 16 00

MUZIEK

WO – 4 OKT – 20.30

Ben LaMar Gay

Grimbergen, CC Strombeek,

02 263 03 43

DO – 5 OKT – 20.30

ZO – 22 OKT – 20.30

Wannes Cappelle

Grimbergen, sacristie Abdijkerk,

02 263 03 43

DO – 5 OKT – 20.30

VRT-Big Band feat.

Bent Van Looy

Sint-Pieters-Leeuw, Sint-Lutgardiskerk,

02 371 22 62

ZA – 7 OKT – 20.00

Tango Dégustation

Grand Cru

Linkebeek, GC de Moelie, 02 380 77 51

ZA – 7 OKT – 20.00

Phoenix

Euro-Persian Art Ensemble

Overijse, CC Den Blank, 02 687 59 59

ZA – 7 OKT – 20.30

Dark Side of the Moon.

50 years of any colour you like

Floyd Matters

Vilvoorde, CC Het Bolwerk, 02 255 46 90

ZA – 7 OKT – 20.00

Jan De Smet en De Grote Luxe

Asse, Oud Gasthuis, 02 456 01 60

ZA – 7 OKT – 20.15

Frank Vander Linden

Alseberg, CC de Meent, 02 359 16 00

ZA – 7 OKT – 20.30

BJO 30

Brussels Jazz Orchestra

Dilbeek, CC Westrand, 02 466 20 30

ZO – 8 OKT – 11.00

Duo Tokar

Vilvoorde, Stadhuis Grote Markt,

02 255 46 90

ZO – 8 OKT – 11.00

John Gevaert & Lieve De Keyser

aperitiefconcert

Overijse, CC Den Blank, 02 687 59 59

DI – 10 OKT – 14.30

Stole from the Fifties

Manoesh

Vilvoorde, CC Het Bolwerk, 02 255 46 90

WO – 11 OKT – 20.30

Alfaia

Vilvoorde, CC Het Bolwerk, 02 255 46 90

Orquesta Tipica Ciudad

Baigón

WO – 11 OKT – 20.30

Dilbeek, CC Westrand, 02 466 20 30

VR – 13 OKT – 20.00

Zaventem, CC De Factorij, 02 307 72 72

DO – 12 OKT – 16.00

Luc Caals zingt Hazes

Overijse, CC Den Blank, 02 687 59 59

DO – 12 OKT – 20.00

Gainsbourg

Clara Cleymans, Rudolf Hecke & Jo Mahieu

Linkebeek, GC de Moelie, 02 380 77 51

DO – 12 OKT – 20.30

Tarkovsky Quartet

Grimbergen, Abdijkerk, 02 263 03 43

DO – 12 OKT – 20.30

Dream in full color

The Starlings

Wemmel, GC de Zandloper, 02 460 73 24

DO – 12 OKT – 20.30

Brazilian Voyage

John Snauwaert & Nilson Matta

Hoeilaart, GC Felix Sohie, 02 657 05 04

DO – 12 OKT – 14.00

John Terra

Wezembeek-Oppem, GC de Kam,

02 731 43 31

VR – 13 OKT – 14.00

Micha Marah

zangnamiddag

Kraainem, GC de Lijsterbes, 02 721 28 06

Er was eens... Beethoven

Ensor Strijkkwartet & Jan Declair

VR – 13 OKT – 20.00

Mollem, Sint-Stefanuskerk, 02 456 01 60

ZA – 14 OKT – 20.30

Overijse, CC Den Blank, 02 687 59 59

Until the Darkness Fades

Chris Joris

VR – 13 OKT – 20.15

Alseberg, CC de Meent, 02 359 16 00

ZA – 14 OKT – 20.00

Meise, GC De Muze van Meise, 02 892 24 40

The best of Helmut Lotti

ZA – 14 OKT – 20.00

Zaventem, CC De Factorij, 02 307 72 72

ZA – 21 OKT – 20.00

Asse, Oud Gasthuis, 02 456 01 60

ZA – 14 OKT – 20.15

De langste nacht

Laïs

Alseberg, CC de Meent, 02 359 16 00

ZO – 15 OKT – 11.00

Bach Sessions

Nicolas Callot & Bert Rodyns

Asse, Kapel Oud Gasthuis, 02 456 01 60

ZO – 15 OKT – 11.00

In de geest van Teirlinck.**Kleppen en snaren**

Duo Eolinne

Beersel, Huis Herman Teirlinck,

huisvanhermanteyrlinck.be

DO – 19 OKT – 20.30

Marble Sounds

Dilbeek, CC Westrand, 02 466 20 30

Cabana Belgicana

Johan Heldenbergh, Roland,

Nils De Caster & Sara De Smedt

DO – 19 OKT – 20.30

Sint-Pieters-Leeuw, CC Coloma,

02 371 22 62

VR – 27 OKT – 20.00

Zaventem, CC De Factorij, 02 307 72 72

VR – 20 OKT – 14.00

30j Onderweg

Günther Neefs

Dilbeek, CC Westrand, 02 466 20 30

20 EN 21 OKT – 20.00

Misatango

Carmina Kamerkoor

Meise, GC De Muze van Meise,

02 892 24 40

ZA – 21 OKT – 20.00

Huroram

Hugo Matthysen, Ronny Mosuse &

Aram Van Ballaert

Zaventem, CC De Factorij,

02 307 72 72

ZA – 21 OKT – 20.15

Met vallen en opstaan

Jean Blaute

Alseberg, CC de Meent,

02 359 16 00

ZA – 21 OKT – 20.30

Girls in Airports

Grimbergen, Sacristie Abdijkerk,

02 263 03 43

ZA – 21 OKT – 20.00

Koperensemble Bravoer & Astrid Stockman

Tervuren, CC De Warandepoort,

02 766 53 47

DI – 24 OKT – 14.00

Heerlijke melodieën van vroeger en nu

Annchanté

Overijse, WZC Mariëndal,

02 687 59 59

WO – 25 OKT – 20.30

Crippled Symmetry (Morton Feldman)

Het Collectief

Grimbergen, Sacristie Abdijkerk,

02 263 03 43

DO – 26 OKT – 20.30

Forever Amy

The Amy Winehouse Band

Vilvoorde, CC Het Bolwerk, 02 255 46 90

DO – 26 OKT – 20.30

Abstract Inc.

Jazz at Felix?

Hoeilaart, GC Felix Sohie,

02 657 05 04

VR – 27 OKT – 20.30

Senne & Lokko (try-out)

Senne Guns

Sint-Genesius-Rode,

GC de Boesdaalhoeve, 02 381 14 51

VR – 27 OKT – 20.15

History of Metal

Sofie Engelen,

Franky De Smet-Van Damme & band

Alseberg, CC de Meent, 02 359 16 00

ZA – 28 OKT – 20.30

Mother Mercury

Queen Tribute

Jezus-Eik, GC de Bosuil, 02 657 31 79

ZA – 28 OKT – 20.30

Wave Up to the Shore.**51 songs for 51 years**

Luka Bloom

Vilvoorde, CC Het Bolwerk, 02 255 46 90

ZA – 28 OKT – 15.30

Westrand klinkt

Play-In i.s.m. Dil'arte, Vlamo

en lokale verenigingen

Dilbeek, CC Westrand, 02 466 20 30

FILM

ZO – 1 OKT – 20.00

Jeanne du Barry

Alseberg, CC de Meent, 02 359 16 00

MA – 2 OKT – 20.30

Het Geheugenspel

Vilvoorde, CC Het Bolwerk, 02 255 46 90

DI – 3 OKT – 15.00

Rebels

Grimbergen, CC Strombeek,

02 263 03 43

DI – 3 OKT – 20.00

Aller/retour

Zaventem, CC De Factorij, 02 307 72 72

DI – 3 OKT – 19.00 EN 20.45

Zolang we nog kunnen

Tibet, de bergen van de goden

Dilbeek, CC Westrand, 02 466 20 30

DI – 3 OKT – 20.30

Last Dance

Grimbergen, CC Strombeek, 02 263 03 43

WO – 4 OKT – 20.00

The Whale

Tervuren, CC De Warandepoort,

02 766 53 47

Juniper

WO – 4 OKT – 20.00

Overijse, CC Den Blank, 02 687 59 59

MA – 9 OKT – 20.30

Vilvoorde, CC Het Bolwerk, 02 255 46 90

ZO – 8 OKT – 20.00

The Quiet Girl

Alseberg, CC de Meent, 02 359 16 00

DI – 10 OKT – 20.00

The Fabelmans

Zaventem, CC De Factorij, 02 307 72 72

DI – 10 OKT – 20.30

La Civil

Dilbeek, CC Westrand, 02 466 20 30

DI – 10 OKT – 20.30

Small, Slow, but Steady

Grimbergen, CC Strombeek, 02 263 03 43

DO – 12 OKT – 14.30

De zaak Alzheimer

Meise, GC De Muze van Meise, 02 892 24 40

ZO – 15 OKT – 20.00

Flux Gourmet

Alseberg, CC de Meent, 02 359 16 00

DI – 17 OKT – 20.00

Avatar: The Way of Water

Zaventem, CC De Factorij, 02 307 72 72

DI – 17 OKT – 20.00

2001. Space Odyssey

Tervuren, CC De Warandepoort,

02 766 53 47

Asteroid City

DI – 17 OKT – 20.30

Grimbergen, CC Strombeek, 02 263 03 43

Dilbeek, CC Westrand, 02 466 20 30

MA – 23 OKT – 20.30

Vilvoorde, CC Het Bolwerk, 02 255 46 90

📍 All the Beauty and the Bloodshed (25/10)

WO – 18 OKT – 20.00

Magic Mike's Last Dance

Overijse, CC Den Blank, 02 687 59 59

DO – 19 OKT – 13.30

Bienvenue chez les ch'tis

Kraainem, GC de Lijsterbes, 02 721 28 06

ZO – 22 OKT – 20.00

Godland

Alseberg, CC de Meent, 02 359 16 00

DI – 24 OKT – 20.00

Alcarràs

Zaventem, CC De Factorij, 02 307 72 72

DI – 24 OKT – 20.30

Roter Himmel

Grimbergen, CC Strombeek, 02 263 03 43

DI – 24 OKT – 20.30

Riceboy sleeps

Dilbeek, CC Westrand, 02 466 20 30

WO – 25 OKT – 20.00

Scream VI

Overijse, CC Den Blank, 02 687 59 59

WO – 25 OKT – 20.30

All the Beauty and the Bloodshed

Grimbergen, CC Strombeek, 02 263 03 43

ZO – 29 OKT – 20.00

The Unlikely Pilgrimage of Harold Fry

Alseberg, CC de Meent, 02 359 16 00

MA – 30 OKT – 20.30

Indiana Jones and the Dial of Destiny

Vilvoorde, CC Het Bolwerk, 02 255 46 90

DI – 31 OKT – 20.30

Anatomie d'une chute

Grimbergen, CC Strombeek, 02 263 03 43

EXPO

4 OKT TOT 6 NOV

Sean Declerck. Glimpse

Wemmel, GC de Zandloper, 02 460 73 24

5 OKT TOT 5 NOV

Mia Meutermans. Chair Stories

Asse, Oud Gasthuis, 02 456 01 60

TOT 20 OKT

Lene Cooman. Traanlanding

Alseberg, CC de Meent, 02 359 16 00

20 OKT TOT 4 FEB

Tschabalala Self

Grimbergen, CC Strombeek, 02 263 03 43

23 OKT TOT 11 NOV

Paul Kenens

Alseberg, CC de Meent, 02 359 16 00

TOT 5 NOV

Ne mobliez mie. Filmische expo

FC Bergman

Gaasbeek, Kasteel van Gaasbeek, www.kasteelvangasbeek.be

TOT 23 NOV

Filip Wierzbicki-Nowak. Connections

Dworp, Destelheide, www.destelheide.be

TOT 16 DEC

Close Enough. 12 women photographers of Magnum

Brussel, Hangar, www.hangar.art

TOT 23 DEC

Koen Broos. The Baltic Series/ Serie 9

Zaventem, CC De Factorij, 02 307 72 72

TOT 7 JAN

Antoni Tàpies. The Practice of Art

Brussel, Bozar, www.bozar.be

TOT 14 JAN

The Avant-garde in Georgia (1900-1936)

Europalia

Brussel, Bozar, www.bozar.be

TOT 28 JAN

Shifting sceneries

Drogenbos, Felixart, 02 377 57 22

OPSTAP

ZO – 1 OKT – 10.00

Bosbad: loslaten

Tervuren, Poort Arboretum, www.zonienwoud.be

ZO – 8 OKT – 14.00

50j Westrand, op stap door de omgeving

Dilbeek, CC Westrand, 02 466 20 30

ZO – 8 OKT – 14.00

Wat de namen van de bomen ons vertellen over die bomen

Hoeilaart, Bosmuseum, www.ngz.be

MIDDENIN

© The Necklace, Buenos Aires, 1999

Foto's worden ontmoetingen

Als je foto's niet goed genoeg zijn, dan zit je er niet dicht genoeg op', zei de Hongaars-Amerikaanse oorlogsfotograaf en fotojournalist Robert Capa, die in 1947 een van de oprichters was van het vermaarde agentschap Magnum Photos. 75 jaar na die oprichting is de uitspraak de leidraad voor een tentoonstelling met werk van twaalf vrouwelijke Magnum-fotografen.

Lidmaatschap van Magnum is slechts weggelegd voor een beperkt aantal internationale fotografen die daarvoor genomineerd moeten worden. Lang bleef Magnum een mannenbastion, maar de tentoonstelling *Close Enough* in fotogalerie Hangar in Elsene stelt nu het werk van twaalf vrouwelijke Magnum-fotografen centraal. Curator Charlotte Cotton bracht werk samen waarin zij dichtbij hun onderwerp kwamen, ook al was dat niet altijd evident. Foto's worden op die manier ontmoetingen.

Zo wil **Sabiha Çimen**, een autodidactische fotografe die publiceerde in *The New York Times* en *Vogue*, onderbelichte islamitische vrouwen in beeld brengen. Ze zocht in verschillende Turkse steden islamscholen op om de meisjes te portretteren die ze kende uit haar jeugd. De Amerikaanse **Alessandra Sanguinetti** volgt al twintig jaar de nichtjes Guillermina en Belinda op het Argentijnse platteland. De internationaal gelauwerde Iraanse **Newsha Tavakolian** brengt verslag uit van revoluties, oorlogen en rampen in verschillende landen, waarbij ze focust op de positie van de vrouw en vrouwenrechten. Ondertussen mag ze in haar eigen land geen foto's meer nemen. Ook volgens de Belgische **Bieke Depoorter** kan goede documentaire fotografie niet zonder verregaande betrokkenheid. Depoorter reisde veelvuldig door Rusland en Amerika waar ze haar ontmoetingen op foto vastlegde. Agata is het project waarvoor ze een Parijse stripteaseuse volgt. Vaak neemt Depoorter ook foto's van gezinnen in hun huizen, zoals in Egypte. ●

TEKST Michaël Bellon – FOTO Alessandra Sanguinetti

TOT 16 DEC

Close Enough. 12 women photographers of Magnum

Brussel, Hangar, www.hangar.art

FAVORIETEN VAN
Jeanjou Kawende

MOOISTE PLEK
IN CONGO
Het dorp Kabalo.

FAVORIET GERECHT
Liboke (vis klaar-
gemaakt in een
bananenblad).

MOOISTE HERINNERING
AAN CONGO
De Congolese
gastvrijheid.

dat wij, de militairen uit Katanga, onze baan verloren. Daar stond ik met lege handen. Toen heeft mijn liefde voor muziek me gered. Al van jongs af speelde ik gitaar en luisterde ik naar muziek van Otis Redding, The Beatles en James Brown. Ik was vastberaden: mijn droom als legerpilot was aan diggelen geslagen, muziek zou mijn nieuwe bestemming worden. Of hoe ongeluk soms je geluk kan worden.' Vandaag speelt hij samen met bekende artiesten, bracht vijf cd's uit en staat hij op vele festivals.

De kracht van de liefde

Zijn dochter Billie haalt haar gsm erbij en laat een nummer van haar vader horen. Het heet Suliya en gaat over de jongste dochter van Jeanjou, die telkens wanneer haar papa voor een optreden vertrekt met een droevige blik voor zich uitstaart. 'Al mijn kinderen hebben dat gedaan. Zo maakten ze duidelijk dat ze liever hadden dat ik thuisbleef. Maar aan de lokroep van de muziek kan ik niet weerstaan. In Suliya zing ik dat ik vertrek, maar ook dat ik terugkeer. Muziek heeft me al veel geboden in mijn leven. Het bracht me naar België en zorgde er zelfs voor dat ik ooit ten huize van voormalig premier Jean-Luc Dehaene mocht optreden. Maar nog belangrijker: muziek geeft me de kans om over mijn geliefkoosde thema's te zingen: de liefde en verdraagzaamheid.'

De klank van kwetsbaarheid

Ook zoon David komt aanschuiven. Voor de buitenwereld is hij beter gekend als rapper Bonnet Sumo. Hij luistert aandachtig naar wat zijn vader vertelt, kijkt met een lichte trots en voegt eraan toe dat hij met zijn rapmuziek maatschappelijk onrecht wil aanklagen. Kan papa Kawende de rapstijl van zijn zoon waarderen? 'Het ritme en de melodie van zijn muziek is anders dan die van mij, maar onze boodschap is dezelfde. We houden een pleidooi voor een wereld met meer liefde. Een wereld waar mensen geen muren optrekken, maar bruggen bouwen.' Blijkt dat vader, zoon en dochter van Sting houden, van zijn stem en zijn brede kijk op muziek. 'Sting denkt niet in hokjes en hij slaagt erin om onze kwetsbaarheid in muziek om te zetten. Zijn muziek komt uit het hart, van een plek waar liefde stroomt, en ongeluk omzet in geluk.' ●

'Liefde kan je veranderen'

Dat zegt Jeanjou Kawende, en daarmee is meteen de liefdevolle toon gezet van ons gesprek waarin zijn liefde voor muziek, zijn familie en zijn medemens de rode draad vormen.

TEKST Nathalie Dirix - FOTO Filip Claessens

Het was 1989 toen Jeanjou Kawende Congo verliet en naar België kwam. Hij was een 34-jarige muzikant die het in Europa ging waarmaken. 'Mijn achternaam betekent *de reiziger*. Het stond dus in de sterren geschreven dat ik op een dag de oversteek naar een ander land zou maken.' Vandaag woont Kawende met zijn vrouw Madeleine in Meise. Samen hebben ze zeven kinderen en twaalf kleinkinderen.

Wanneer ongeluk geluk wordt

Het jonge leven van Kawende situeert zich in Katanga, een zuidelijke provincie van Congo. Voetballen was zijn lange leven, maar zijn vader drong aan dat hij zou studeren en dus koos hij voor pedagogie. Na zijn studies kon hij als piloot in het Congolese leger aan de slag. 'Op een bepaald moment besloot het Congolese bewind om de militaire macht in Kinshaha te centraliseren met als gevolg

DE 'Liebe kann dich verändern'

Es war 1989, als Jeanjou Kawende den Kongo verließ und nach Belgien kam. Er war ein 34-jähriger Musiker, der sich in Europa bewähren wollte. 'Mein Nachname bedeutet *der Reisende*. Es stand also in den Sternen, dass ich eines Tages in ein anderes Land gehen würde.' Heute lebt Kawende mit seiner Frau Madeleine in Meise. Gemeinsam haben sie sieben Kinder und zwölf Enkelkinder. 'Die Musik hat mir in meinem Leben schon viel gegeben. Sie hat mich nach Belgien gebracht und mir sogar einmal erlaubt, im Haus des ehemaligen Premierministers Jean-Luc Dehaene aufzutreten. Aber noch wichtiger ist, dass die Musik mir die Möglichkeit gibt, über meine Lieblingsthemen zu singen: Liebe und Toleranz. Ich plädiere für eine Welt mit mehr Liebe. Eine Welt, in der die Menschen keine Mauern, sondern Brücken bauen.'